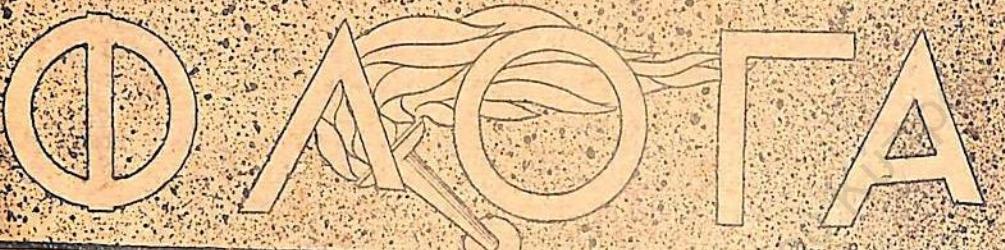

ΔΩΡΕΑ
Αδαμαντίου Διαμαντή

Σ'ΑΥΤΟ ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ:

“Ο ΑΛΗΘΙΝΟΣ ΠΑΛΑΜΑΣ,, του Ν. ΖΑΧΑΡΙΔΑΗ
ΤΟ ΙΟΣ Β' — ΤΕΥΧΟΣ 160 — ΤΙΜΗ: ΕΝΑ ΣΕΛ.—ΜΑΡΤΗΣ 1945

ΠΡΟΤΟΠΟΡΙΑΚΗ ΣΚΔΟΣΗ — ΤΣΥΚΡΟΥ ΑΝΟΙΑ

ΑΚΙΝΗΤΑ ΜΠΕΝΑ — ΛΕΥΚΩΣΙΑ → ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ: ΕΤΗΣΙΑ 10j. ΕΞΑΜΗΝΗ 5j.

ΕΝΩ ΗΜΑΝΤΙΔΡΑΣΗ ΛΥΣΣΑ....

“ΠΑΛΙΝ ΗΡΩΔΙΑΣ ΜΑΙΝΕΤΑΙ,,

«Πάλιν Ήρωδιάς μαίνεται, πάλιν όρχειται, πάλιν ταράττεται», κι' δόλων «τὴν κεφαλὴν ἐπὶ πίνακι ζητεῖ». «Ολων τῶν ξυπνημένων ἀνθρώπων, πού δὲν δύμάνουν πίστη καὶ δουλοφροσύνη στοὺς συνωμότες βέβηλους τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν ἰδανικῶν, στοὺς τσαλατάνους δοκησίσφους, τοὺς θρησκοκάπηλους καὶ πατριδικάπηλους, τοὺς ἀρτηριοσκληρωμένους

καὶ πικρόχολους, τοὺς ἐκμεταλλευτές καὶ στυλοβάτες τῆς νεκροκέφαλης ἀντίδρασης.

Καὶ νά! Συμβούλια καὶ διαβούλια ὀλονύχτια γίνονται ἀπὸ γραμματεῖς καὶ φαρισσαίους. Σύμμαχος, ἐμπνευστὴς κ' ἔμψυχωτὴς τους, ἔνας ἀνοίκονόμητος θορυβοποιός, πού ἔγκληματεῖ ἐνάντια σέ κάθε ἰδέα προοδευτική κ' ἔγινε διάσημος ὅχι για

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

1. «ΠΑΛΙΝ ΗΡΩΔΙΑΣ ΜΑΙΝΕΤΑΙ» (ἀκόμα ἔνα μάθημα γιὰ τὴν ἀντίδραση).
2. «Ο ΑΛΗΘΙΝΟΣ ΠΑΛΑΜΑΣ» (Προεισαγωγὴ: Γιάννη Ζεύγου καὶ ἡ μισθι μελέτη τοῦ Νίκου Ζαχαριάδη πάνω στὸ «ΔΩΔΕΚΑΛΟΓΟ ΤΟΥ ΓΥΦΤΟΥ»)
3. «ΛΑΜΠΡΟΣ ΠΟΡΦΥΡΑΣ» (Φιλολογικές ἀναμνήσεις ἀπὸ τὴν 'Αθήνα)
4. «ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ» (σημειώματα): «Θ' ἀποκηρύξουν καὶ τὸν Παλαμᾶ;» — «Νέοι χαμαίλεοντις σμοί». κ.ἄ.

ΗΜΙ
CYPR
RARE

τὰ καλά του λόγια ή γιά τὰ καλά του ἔργα —προ πάντων γιά τὰ δεύτερα—άλλα γιά τὸ μεγάλο θράσος του ν ἐνσαρκώσει δλη τὴ μαύρη ἀντίδραση καὶ νὰ φανεῖ αὐτὸς ὡς δ τρομερώτερος—δόσο καὶ κωμικότερος—τορπιλλιστής τῆς ἔθνικῆς ἐνότητος. Συνωμοτοῦν. Καὶ ἔξαπολύουν φαρμακερὰ βέλη πρὸς δλες τὶς διευθύνσεις, μὲ κύριο στόχο. τὸν Κομμου νισμὸν. Συνωμοτοῦν. Κ' εἶναι θηρία ἀνήμερα, ἐνῶ παρουσιάζονται—θέλουνε δηλαδὴ νὰ ἐμφανισθοῦν—ώς «ἄκακα ἄρνια» καὶ ὡς λευκές «ἀθέαις περιστερές».

Ο ἀνοικονόμητος θορυβοποιός, ἔχει γιά κρησφύγετο καὶ δρμητήριο τὴν «Παναγροτική», ποὺ—άλλιμον—ἰσχυρίζεται πὼς βγῆκε γιά νὰ καθοδηγήσει στὸν ἵσιο δρόμο τὸν ἀγνὸ ἀγροτικὸ μας κόσμο. Καὶ παραπαίει, καὶ σκιαμαχεῖ, καὶ ἀκροβατεῖ, καὶ διαστρεβλώνει τὴν ἀλήθεια, καὶ συσκοτίζει τὸ φῶς, καὶ πλαστογραφεῖ ἰδέες, αἰσθήματα, ἀρχές καὶ πεποιθήσεις, καπηλεύεται τὰ πάντα, καὶ φωνασκεῖ, καὶ βρίζει, καὶ βλασφημᾶ, καὶ εἰρωνεύεται, καὶ ἀπελεῖ, καὶ..... Πόσα «καί! Μὰ ζεῖ στὴν Κύπρο! Καὶ νομίζει, πὼς εἴμαστε ἀκόμα στὴν ἐποχὴ τοῦ 1931 καὶ πιὸ πίσω ἀκόμα. Δὲν τὸ κυπτήλαρ—ή καμιλισταν πὼς δὲν τὸ νιώθει—ὅτι αὐτὸς ὁ τόπος ἔπαισε νᾶναι «έλευθέρα Κέρκυρα» γιά τους ἀγύρτες πολιτικάντηδες, χάρη στὸν ἀκατάπαυτο θαρραλέον ἀγώνα τῶν ἑλεύθερων ἀνθρώπων, τῶν πρωτοπόρων μαχητῶν τῆς Νέας Ζωῆς, τῶν πιὸ προοδευτικῶν ἐκπολιτιστῶν μας παραγόντων, ποὺ ἐπικεφαλῆς στέκονται ὅρθιοι, πάντα ὅρθιοι, οἱ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΕΣ. Δὲν τὸ καταλαβαίνει—ή καμώνεται πὼς δὲν τὸ νιώθει—ὅτι τὸ ἔδαφος ἔπαθε καθίζηση κάτω ἀπὸ τὰ πόδια του καὶ διὰ τούς βούλιαξε στὴ λάσπη του, μαζὶ μὲ τὶς μονάδες η τους λίγους ἀμόρφωτους η ἀκατατόπιστους η τους τυφλούς η τους ἔθελότυφλους, ποὺ τὸν ἀνέχονται ἀκόμα καὶ τοῦ δίνουν σημασία.

Αλλά...—ὅπως εἶπαμε—ἔχει καὶ συνωμότες. Δὲν ξαίρουμε ἄν εἶναι ἀρχηγός τους, γιατὶ ὁ καθένας ἀπ' αὐτοὺς φιλοδοξεῖ νὰ λέγεται ἀρχηγός. Γιὰ νὰ μὴ ἀστοχήσουμε στοὺς χαρακτηρισμούς μας, καὶ γιὰ νὰ μὴ πληγώσουμε τὸν ἔγωγό μους, θὰ καταφύγουμε σὲ μιὰ κοινοτοπία: Εἶναι «δόμοούσιοι»—οἷς «δόμοιούσιοι»!—«ἀδιάταρτοι καὶ ἀχώριστοι». Καὶ ξαίρετε ποιοὶ εἶναι; Τὰ δύνατά τους θὰ τὰ βρεῖτε τύπωμένα σὲ διάφορα θρησκευτικὰ περιοδικά. «Ολοὶ τους «κομμουνιστοφάγοι!» Κ' ἔχουνε τόσο ἀπέραντη γαστέρα, ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ χωρέσει πάλους τους κομμουνιστές, ἄν φυσικὰ μποροῦσαν νὰ τους δέν μὲ τὰ μαύρα τους τὰ νύχια. Μὰ η κοιλιά τους δέν πάξουν μὲ τὰ μαύρα τους τὰ νύχια. Μὰ δὲν εἶναι τὴ δύναμη νὰ ἀντιληφθοῦν τὶς δολοπλοθῶν, ποὺ δὲν ἔχουν τὴ δύναμη νὰ δικαιολογήσουν τὰ δολοπλοκίες καὶ τὶς φευτίες αὐτῶν τῶν μαύρων κορακιών, καὶ πέφτουν νε στὰ νύχια τους. Ετσι, χορταίνουν καὶ γεμίζουν τὴν κοιλιά

τους «μέχρι διαρρήξεως»!

Τὸ γουστόζικο εἶναι, πώς βρῆκαν νέο τρόπο ἔκμετάλλευσης τῶν εύσεβῶν Χριστιανῶν, τῶν ἀφελῶν θυμάτων τους. "Εγιναν ἔμποροι τοῦ τυπωμένου χάρτη. Καὶ σιγά·σιγά, ὁ κάθε ρασοφόρος η θρησκοκάπηλος, θάχει καὶ τὸ δικό του ἔντυπο. Γιὰ νὰ γράφει καὶ νὰ ἐμπορεύεται τοὺς λιβέλλους ἐναντίον τῶν Κομμουνιστῶν! «Χαῖρε βάθος ἀμέτρητον!» «Χαῖρε ύψος δυσθεώρητον!»

Ολοι τους, ξαίρετε, κόπτονται τώρα γιά τὸ Θεό! «Θρησκευτικὸ παραλήρημα» τοὺς ἔπιασε. Κ' εἶναι εὐτύχημα γι' αὐτοὺς, ποὺ μόνο στὸ χαρτί—ή καὶ στὸν ἄμβονα—έχουν αὐτὸ τὸ παθολογικὸ παραλήρημα. Γιατί, ἀλλιώτικα, θὰ τοὺς μαζεύανε γιὰ νὰ τοὺς πάνε στὸ "Ασυλο ψυχοπαθῶν. 'Οπότε—τὶ θέαμα σπαραξικάρδιο!—θὰ βλέπαμε, ἃς ποῦμε, τὸν Πολύκαρπο ξυπόλυτο, μισόγυμνο καὶ σκελετώδη, νὰ σέρνει ύπο μάλης ἔνα δύκο χειρογράφων μαζὶ μὲ ἔνα τόμο τῆς «Παναγροτικῆς», καὶ παίρνοντας στάσεις κωμικές «ὑπὸ τὰς φιλύρας» τοῦ 'Ασύλου νὰ ἐπαναλαμβάνει διαρκῶς τὶς στερεότυπες αὐτὲς προτάσεις: «Ἐνθάδε κεῖνται δλαι αἱ ἄγιαι Γραφαί! 'Εκ τῆς ἐμῆς βρακοζώνης δλοι οἱ νόμοι καὶ οἱ προφῆται κρέ μανται!»

Θὰ προχωρούσατε πιὸ κάτω, καὶ θὰ βλέπατε καλοθρεμένους ρασοφόρους καὶ δῆθεν ἱεροκήρυκες μὲ κλαδιά ἐλιδές χέρια νὰ παριστάνουν τὶς δισεις Μαγδαληνές καὶ νὰ φωνάζουν: «Εἰρήνη ύμῖν, τεκνία μου, ἀγαπᾶτε ἀλλήλους! 'Ημεῖς δὲν πολιτευόμεθα. "Άδομεν μόνον καὶ συνάδομεν ἐν τυμπάνῳ καὶ χορῷ ύψιφωνοι καὶ ἴσοκράται τῆς Κεκκικῆς καὶ Πεκκικῆς πολιτικῆς».

Ἐννοεῖται, πὼς δλα αὐτὰ θὰ συνέβαιναν ἄν ήσαν ἄρωστοι, πραγματικά, αὐτοὶ οἱ ἀνθρωποι, κι' ἄν τὸ «θρησκευτικὸ παραλήρημα» τοὺς ὀδηγοῦσε στὸ "Ασυλο ψυχοπαθῶν. Μὰ εἶναι ταῦροι! Καὶ πάσχουν ἀπὸ «θηριώδη ύγεια». Κ' εἶναι δυστύχημα, ποὺ τοὺς ἀδίκησε τὸ ράσο, καὶ δὲν τοὺς ἀφησε ἀπόλυτα ἐλεύθερους νὰ παρασύρωνται ἀπὸ τὸν «ὅφιν» τοῦ Παραδείσου, συνένοχοι τῆς Εὔας γιὰ τὸ διαιωνιζόμενο «προπατορικὸν ἀμάρτημα!» Λοιπόν, τὶ κάνουν δλοι αὐτοὶ οἱ κύριοι; Κόπτονται γιὰ τὸν Θεό! "Αν δημως τοὺς ρωτήσετε γιὰ ποιό Θεό μιλοῦνε, δην μὲ τὰ λόγια καὶ τὰ ἔργα τους στηρίζουν τὶς βασικές ἀρχές τοῦ Εὐαγγελίου,—τὴν ἀγάπη, τὴ δικαιοσύνη, τὴν ἴσοτητα—κι' ἄν εἶναι τὸν «Θεό τῶν καλογήρων» ποὺ προσπαθοῦν σὲ τελευταία ἀνάλυση νὰ ύποπτηρίξουν, θὰ μασήσουν τὰ λόγια τους καὶ θ' ἀναμασήσουν τὰ ἴδια πράματα περὶ Κομμουνισμοῦ. Εἶναι δικαίωμα τοῦ κάθε ἀνθρώπου νὰ πιστεύει δ, τι θέλει. Μὰ δὲν εἶναι δικαίωμα κανενὸς νὰ ψεύδεται! Κ' εἶναι πολλοί, ποὺ ψεύδονται διακηρύττοντας πὼς ἀκο-

λουθοῦν τίς εὐαγγελικές ἀρχές.

Γίνονται οἱ στυλοβάτες τοῦ μίσους, τῆς πλουτοκρατικῆς ἐκμετάλλευσης, τῆς ἀδελφομαχίας, τῆς διαιρεσῆς καὶ τῆς ἀπονάρκωσῆς τῶν ἀφελῶν, ἐνῷ —ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά—ἔχουν τὸ θράσος νῷ. κηρύζονταν τὸ «ἄγαπάτε ἀλλήλογς», νὰ ἔρμηνεύουν τὴν παρασβολὴν τοῦ «ἄφρονος πλουσίου», νὰ μιλᾶνε γιὰ τὴ συναδέλφωση ὅλων τῶν ἀνθρώπων κ.τ.λ.

Εἶναι, λοιπόν, ἔχυπνοι ἀνθρώποι; "Οχ! Μπορεῖ νὰ εἰναι κουτοπόνηροι, μά ἔχυπνοι ποτὲ! Γιατὶ, ἀλήθεια, θὰ καταλάβαιναν τὶ σημαίνει «καλογήριστικος Θεός». Καὶ πρῶτοι αὐτοὶ θὰ ντρέπουνταν γιατὶ ζητοῦν νὰ τὸν διατηρήσουν στὴ ζωὴ γιὰ νὰ σκορπάει τὴ νάρκη του σ' ἀνθρώπινο μυαλό. Θέλουν νὰ τοὺς τὸν ἔξηγήσουμε; Δὲν ἔχουμε ἔνσταση.

«Θεός, λοιπόν, τῶν καλογήρων» εἶναι τὸ κατασκεύασμα ἐπιτήδειων λαοπλάνων, ποὺ παριστάνουν τοὺς ἄγιους καὶ τοὺς δικαίους ἐνῷ εἶναι βέβηλοι καὶ ἀδικοι. Εἶναι ὁ «μπαμπούλας» τῶν ἀδικημένων, ποὺ δὲν πρέπει νὰ σηκώνουνε κεφάλι καὶ νὰ ύψωνουν τὴ γροθιά τοὺς ἐνάντια στὴν ἀτιμία καὶ τὴν κλεψιά, γιατὶ αὐτὸς ὁ φασιτής «Θεός τῶν καλογήρων» θὰ τοὺς στείλει στὴν Κόλαση χειροπόδηρα δεμένους. Εἶναι ἑκεῖνος, ποὺ ἐπιτρέπει στὸν καλόγηρο «ἱερῶν μονῶν», νὰ λέγεται «μοναχός» δίχως νὰ μένει μοναχός, νὰ σπέρνει ὀλόκληρα χωριά μὲν ἀπογόνους τῶν κηφήνων, νὰ φυγομαχεῖ ἀπὸ τὴ ζωὴ γιὰ νὰ κερδίσει μᾶς πλούσια ζωὴ, νὰ κάνει τεράστια περιουσία καὶ νὰ τοκογλυφεῖ τοκίζοντας πρὸς 1000, νὰ πηγαίνει χυπόλυτος στὸ μοναστήρι καὶ γὰ γίνεται χιλιοῦχος, νὰ διευθύνει ἀπέραντα τσιφλίκια καὶ νὰ ἔχει δουλούς του χιλιάδες χωρικούς, ἀκτήμονες ἢ δουλοπάροικους, νὰ φτάνει στὴν ἡλικία τῶν 80 χρόνων καὶ δημως νὰ ἔχει δρμές καὶ ὅψη σφριγγῶν καλοθρεμένων σαραντάρηδων.

Σ' αὐτὸν τὸν ἴδιο «καλογήριστικο Θεό» —ποὺ διεκωμώδησε καὶ κατεδίκασε ἡ «Δευτέρα Πάρουσία»— πιστεύουν καὶ δῆλοι οἱ ἄλλοι θρησκοκάπηλοι, μεγαλοκαρχαρίες, χρυσοκάνθαροι καὶ μαυραγορίτες. «Ἄς τὸν χαίρουνται! Εἶναι πραγματικά ἀντάξιος τῆς ψευτιᾶς καὶ τῆς ἀγυρτείας τους.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΓΙΑ ΤΟΝ «ΑΛΗΘΙΝΟ ΠΑΛΑΜΑ»

«Οπως βλέπει ὁ ἀναγνώστης, ἡ ἀριθμηση τῶν σελίδων τοῦ «'Αληθινοῦ Παλαμᾶ», εἶγαι ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὴν ἀριθμηση τῶν σελίδων τοῦ τεύχους. Τὸ ἴδιο θὰ γίνει, στὸ ἔρχομενο τεῦχος, καὶ γιὰ τὸ δεύτερο μέρος τῆς μελέτης, ποὺ θ' ἀρχίσει ἀπὸ τὴν 25η σελίδα, ὥστε νὰ δεθοῦν μαζὶ ὅλες οἱ σελίδες καὶ νὰ σχηματισθεῖ ἐχωριστὸ βιβλίο. Καὶ γιὰ νάναι δλότελα πλήρες τὸ βιβλίο, στὴ «ΦΛΟΓΑ» θὰ δημοσιευθεῖ καὶ τὸ ἔωφυλλον τοῦ «'Αληθινοῦ Παλαμᾶ», γιὰ νὰ δέσουνε μ' αὐτὸν οἱ ἀνα-

ΝΙΚΟΥ ΖΑΧΑΡΙΑΔΗ

“Ο ΑΛΗΘΙΝΟΣ ΠΑΛΑΜΑΣ,,

ΠΡΟΕΙΣΑΓΩΓΗ ΓΙΑΝΝΗ ΖΕΥΓΟΥ

‘Ο Παλαμᾶς εἴταν ἔνας κολοσσός. Σὰν ποιητής καὶ σὰν διανοητής. Καὶ ἀκριβῶς γιατὶ εἴταν ποιητής βαθυστόχαστος, εἴταν καὶ ποιητής μεγάλος. Εἶναι ὁμόφωνη ἡ γνώμη πὼς ὁ Παλαμᾶς εἴταν κολοσσός. Μὰ ὁ ἀληθινὸς Παλαμᾶς εἶναι ἄγνωστος. “Οταν πέθανε πέρσι, λόγιοι καὶ ἐπιστήμονες γράψαν ἄρθρα καὶ μελέτες γιὰ τὸ νεκρὸ ποιητὴ καὶ τὸ ἔργο του, καὶ γιόμισαν τόμους ὀλόκληρους. Καὶ ὅποιος ξεφύλλισε αὐτὰ τὰ γραφτά, ἀντὶ νὰ γνωρίσει τὸ ἔργο τοῦ μεγάλου ποιητῆ, γνώρισε τὴν καταπληχτικὴ κενότητα τῆς ἀστικῆς διανόσης. Ἀρκέστηκαν σὲ τριμμένες κοινοτόπεις, ἐπιασαν στοιχεῖα ἀντιδραστικά καὶ στάθηκαν ἀνίκανοι ν' ἀγγίξουν τὸ ζωντανό, τὸ πλαστουργό, τὸ ἀθάνατο πνεῦμα τῆς Παλαμικῆς δημιουργίας.

**

‘Ο Νίκος Ζαχαριάδης μᾶς παρουσιάζει τὸν ἀληθινὸν Παλαμᾶ μὲ τὴ μελέτη του πάνω στὸ «Δωδεκάλογο τοῦ Γύφτου», τὸ «πιδὸ δλοκληρωμένο καὶ φιλοσοφημένο ἔργο» τοῦ Παλαμᾶ. ‘Ο Ζαχαριάδης ἐμφανίζει τὸν Παλαμᾶ στὴ θέση ποὺ παίρνει ὁ ποιητὴς δλόρθος, ἐπιβλητικός, τρανοδύναμος, γκρεμιστής καὶ δημιουργὸς μαζί, ἀντίκρυ στὸ καθολικὸ Νεοελληνικό πρόβλημα, ποὺ μὲ τὴν καθολικότητά του εἶναι καὶ πανανθρώπινο πρόβλημα. Σὰν μυθικὴ σφίγγα αὐτὸ τὸ πρόβλημα σημαίνει πρόδοο ἢ καθυστέρηση, πολιτισμὸ καὶ δημιουργία ἢ στασιμότητα καὶ βυζαντινολογία, ζωὴ καὶ κίνηση ἢ σαπίλα, νέκρα, καινούργια Ἑλλάδα μὲ ἀναγεννημένο λεύτερο, πλούσιο λαό, ἢ ψωροκάσταινα μὲ φτωχό, πενασμένο, ἔξαθλιωμένο λαό. Αὐτὸ τὸ πρόβλημα τὸ ἐκφράζει συμπυκνωμένο, μεστό, ἡ σκιληρὴ πάλη ποὺ διεξάγεται στὴ Νεοελληνικὴ κοινωνία γύρω ἀπὸ τὴν «ἀνεχτίμητη ὅσο καὶ καταθλιφτικὴ κληρονομιά». Θὰ πάρουμε ἀπ' τὴν ἀθάνατη δημιουργία τοῦ ἀρχαιοελληνικοῦ κόσμου τὰ ὅμορφα, τὰ ζωτανά, τὰ φωτεινὰ στοιχεῖα, σὰ φῶς καὶ σπέρμα ζωῆς, καὶ θὰ ξανανιώνουμε τὴν κοινωνική μας ζωὴ καὶ θὰ τραβᾶμε πρὸς τὴν πρόδοο σὲ δλο καὶ ἀγώτερο πολιτισμό; “Η θὰ κλειστοῦμε στὰ κιβούρια τὰ βυζαντινά, θὰ μᾶς σκεπάσουν οἱ ταφόπετρες καὶ θὰ πνιγοῦμε καὶ θὰ ἐκφυλιστοῦμε σὰν ἔθνος καὶ σὰ λαός μὲ τὴ συντηρητικότητα; ‘Η πλουτοκρα-

τική δλιγαρχία, οι λογιώτατοι ἀπ' τὸν καιρὸν τῆς Τουρκίας ἀκόμα, κρατοῦν τὸ ἔθνος καρφωμένο στὸ δεύτερο δρόμο. Μὲ τὸ λάβαρο τοῦ μεγαλοΐδεατισμοῦ στραγγαλίζουν τὶς ζωντανές δυνάμεις τοῦ λαοῦ, τὸν προσανατολίζουν σὲ ξεπεσμένα νεκρά Βυζαντινά ίδανικά γιὰ νὰ τὸν βυζαίνουν, σὰ βρυκολάκοι, φτωχό, ἀμόρφωτο, ἄρρωστο, πεινασμένο. "Εμποροι τοῦ αἴματος καὶ τοῦ ίδρωτα τοῦ λαοῦ, κάπηλοι παλιῶν καὶ καινούργιων ἀξιῶν καὶ ίδανικῶν, φωτοσβέστες, φασίστες οἱ Ἰδιοι, κατάντησαν νὰ συμμαχήσουν μὲ τοὺς πιὸ μαύρους φωτοσβέστες καὶ ν' ἀδερφωθοῦν μὲ τὰ πιὸ αἰμοσταγή θηρία ποὺ γνώρισε ἡ Ιστορία μὲ τοὺς ἐπιδρομεῖς φασίστες.

Τὴν θέση τοῦ Παλαμᾶ, τοῦ ποιητῆ καὶ διανοητῆ, ἀντίκρυ σ' αὐτὴ τὴν φοβερή καὶ θανάσιμη πάλη ἀνάμεσα στὶς ζωντανές, τὶς προοδευτικές δυνάμεις τοῦ ἔθνους καὶ τὶς μαῦρες δυνάμεις τῆς πλουτοκρατικῆς ἀντίδρασης μᾶς παρουσιάζει μὲ τὴ μελέτη του ὁ Ν. Ζαχαριάδης. Καὶ ἐδῶ ὁ Παλαμᾶς ὀρθώνεται μεγαλόπνοος, φοβερός, ἀμελικτος, πύρινος, ἐνάντια στὴ μαύρη ἀντίδραση, ποὺ μὲ τὴν ἀτιμία καὶ ψευτιά, μὲ τὴν φωτιὰ καὶ τὸ σίδερο ζητάει νὰ πνίξει τὴν ζωή.

«ἄναβε φωτιές, καλόγερε,
κάψε, κάψε, στὰ χαμένα καῖς.
ἀπ' τὴ στάχτη τῆς φωτιᾶς σου,
τῆς ἰδέας ὁ χρυσαπτός
τὶς φτερούγες του τεντώνει πιὸ πλατιές
πρὸς τὰ ὑψη, πρὸς τὸ φῶς».

Ο μεγαλόστομος ποιητὴς διακηρύχνει στοὺς φασίστες ὅτι στὰ χαμένα καῖν, ὅτι ἀπ' τὶς στάχτες τεντώνει πιὸ πλατιές πρὸς τὰ ὑψη τὶς φτερούγες του ὁ φοίνικας ὁ χρυσαπτός, ποὺ προαγγέλνει τὴν ἀναγέννηση τῆς Ἐλλάδας. Ο ποιητὴς διαλαλεῖ ὅτι:

«Ἡ προκοπὴ δὲν εἶναι γιὰ τοὺς δούλους—ἡ προκοπὴ γιὰ τοὺς ἑλεύτερους, γιὰ μᾶς». Οραματίζεται τὸ τωρινὸ δεσμῆκωμα τοῦ λαοῦ καὶ ξαποστέλνε, φλογερὸ ὕμνο στοὺς φτωχογέννητους ποὺ ζυμώνουν μὲ τὸ αἴμα τους τὴν καινούργια Ἐλλάδα: «Κ' ηῆρα σὰν πρωτάρη ἔνα λαό— καὶ κυλοῦσε ἀπ' τὶς κλεισοῦρες κι' ἀπ' τοὺς ζυγούς... στὰ ταμπούρια τάχει τὰ σχολεῖα— κι' ἔχει γνώμη κι' ἔχει δύναμη καὶ θέλει—...καὶ τοὺς τρέμανε τῶν κάμπων οἱ κιοτῆδες—καὶ μ' ὄνδρατα τοὺς κράζουν πονηρὰ— κλέφτες κι' ἀπελάτες καὶ προδότες— τοὺς μισοῦν οἱ βασιλιάδες κι' δλοι οἱ τύρανοι—κι' εἶναι μέσα στοὺς σκυφούς τὰ παληκάρια — κι' εἶναι μὲς τοὺς κοιμισμένους οἱ στρατιῶτες—ὅτι πολεμᾶτε γιὰ ν' ἀδράξετε—μ' ἔτσι ἀδεια λόγου ὄρμὴ—τὰ ζητᾶνε αὐτοὶ μὲ τ' ἄρματα στὰ

χέρια—καὶ δὲ σκύβουνε γυρτούς βωμούς νὰ ὄρθωσουν— κι' εἶναι σὰν πατέρες τῶν παιδιῶν—ποὺ θὰ πλάσουνε βασίλεια τοῦ ἥλιου ταῖρια...»

Αὐτὸν τὸν ἀθάνατο Παλαμᾶ μᾶς παρουσιάζει ὁ Ν. Ζαχαριάδης. Τὸν Παλαμᾶ πού, ἀπὸ σαράντα χρόνια πρὶν, τραγούδαει μὲ τὸ προφητικὸ του βιολί τὸν τωρινὸ μας ἀπελευθερωτικὸ ἀγώνα, κεραυνοβολεῖ τοὺς κιοτῆδες καὶ τοὺς τυράνους, ποὺ μὲ πονηρὰ ὄνδρατα βρίζουν τοὺς ἀγωνιστές, καὶ ἔξυμνει τὸ λαὸ καὶ τὰ παλληκάρια ποὺ μὲ τ' ἄρματα στὸ χέρι πλάθουν μιὰ Ἐλλάδα ποὺ θᾶχει ταῖρι τῆς τὸν ἥλιο. 'Ο Ζαχαριάδης μᾶς ἐμφανίζει ἐναν Παλαμᾶ, ποὺ σ' αὐτὸ τὸ μεγαλότολμο πέταμα εἶναι ἀπολυτρωμένος ἀπὸ τὰ ἰδεαλιστικὰ δεσμὰ καὶ ἀντικρύζει καὶ ἀπεικονίζει τὸν κόσμο στὴν πραγματική, στὴν ύλική του ύπόσταση, στὴ ροή, τὴν κίνηση καὶ τὴν ἀλλαγὴ του σὰ διαλεχτικὸς ύλιστης φιλόσοφος.

* *

'Ο Ζαχαριάδης ἔγραψε τὴ μελέτη του στὰ 1937 ἀπ' τὶς φυλακὲς τῆς Κέρκυρας. Σὲ κεῖνο τὸν ύγρο τάφο τὸν ἔριξε ἡ φασιστικὴ διχτατορία. Δὲν πρόλαβε νὰ τελειώσει τὴ μελέτη, γιατὶ τοῦ πῆραν τὸ βιβλίο, δπως σημειώνει ὁ Ἰδιος, οἱ δῆμοι τοῦ φωτοσβέστη φασισμοῦ, γιὰ νὰ τοῦ πάρουν ἀργότερα καὶ τὸ μολύβι καὶ τὸ τελευταῖο κομμάτι χαρτί. Καὶ μέσα σ' αὐτὲς τὶς συνθῆκες ἡ ρωμαλέα διανόηση τοῦ Ζαχαριάδη, γονιμοποιημένη μὲ τὴν τέλεια γνώση τῆς μεθοδολογίας τῶν Μάρκ—Λένν—Στάλιν, ἔδωσε ἔργο μνημειακό.

'Η βαθιά ἀναλυτικὴ δύναμη καὶ ἡ σπάνια συνθετικὴ ικανότητα τῆς σκέψης του, ταιριασμένες σὲ μεθοδικὴ ἀρχιτεχτονικὴ ταξινόμηση, ἡ πυκνότητα καὶ διαύγεια σὲ νόηματα, ἡ ζωντάνια, ἡ δύναμη, ἡ παραστατικότητα καὶ ἡ ἀκριβολογία σὲ ἔκφραση, κάνουν τὴ μελέτη τοῦ Ν. Ζαχαριάδη κλασσικὸ δημιούργημα γιὰ τὴ Νεοληνικὴ διανόηση.

'Ο Ζαχαριάδης εἶδε, μορφοποίησε καὶ ζωντάνεψε τὸν ἀληθινὸ Παλαμᾶ, γιατὶ εἴταν ὁ Ἰδιος ἀγωνιστής καὶ ἀρχηγὸς τοῦ Ἐλληνικοῦ λαοῦ. Κλείνει τὴ μελέτη του μὲ τὴν κραυγὴ, ὅτι «ἔχουμε πίστη καὶ πεποίθηση πῶς ὁ ἔργαζόμενος λαὸς τῆς Ἐλλάδας περικλείνει ὅλες τὶς δυνατότητες καὶ ἔχει ὅλη τὴ δύναμη γιὰ ἔνα πιὸ γρήγορο καὶ δλοκληρωμένο κοινωνικὸ πήδημα. Στὴ χώρα μας ἔχουν ώριμάσει οἱ ἀντικειμενικὲς συνθῆκες γι' ἀποφασιστικὲς μεταβολές πού, συντρίβοντας κάθε ἀντίδραση, θὰ δημιουργήσουν μιὰ λαϊκὴ Ἐλλάδα, πλούσια, δυνατή, πολιτισμένη καὶ εύτυχισμένη...». Ο Ἰδιος ὁ φυλακισμένος Ζαχαριάδης εἴταν καὶ ἔξακολουθεῖ νᾶναι τὸ ζωντανὸ, τὸ δραματικὸ σύμβολο τῆς ἀνίκητης δύναμης τοῦ Ἐλληνικοῦ λαοῦ, ποῦναι σκλαβωμένος μὰ ἀντιπαλεύει καὶ

καταχτάει τή νίκη και τή ζωή. Και είναι εύτοχημα και γιά τὸν Παλαμᾶ και γιά τὸν ἀγώνα τοῦ λαοῦ, ότι ὁ Ζαχαριάδης ἐμφάνισε τὸν μεγάλο, τὸν ἀληθινὸν ποιητή.

Ο Παλαμᾶς πέθανε, και ὁ Ζαχαριάδης μένει ἀκόμα δεσμῶτης τοῦ φασισμοῦ. Μὰ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς μετατρέπει σὲ ζωντανὴ πραγματικότητα τὸ ἀθάνατο, τὸ φλογερὸ κήρυγμα τοῦ Παλαμᾶ, τὴν πίστην και τὶς προοπτικὲς τοῦ Ζαχαριάδη. Οἱ ἔργατες, οἱ ἀγρότες, ὅλο τὸ ἐργαζόμενο ἔθνος, μὲ τὸ ἄρματα στὸ χέρι δίνουν τὴν ἴστορικὴ λύση στὸ μεγάλο Νεοελληνικὸ πρόβλημα, τὴν λύση ποὺ ὀνειροπόλησε και τραγούδησε μὲ πάθος ὁ Παλαμᾶς, τὴν λύση ποὺ χαραξεῖ ὁ Ζαχαριάδης. Χθὲς ἀκόμα, τὸ Ἐθνικὸ Συμβούλιο καθιέρωσε τὴν λαοκρατικὴ ἀναγέννηση τῆς Ἑλλάδας και ἔβανε τὰ πρῶτα τῆς βάθρα τὴν αὐτοδοκίην, Λ. δικαιοσύνη, γλῶσσα τοῦ λαοῦ, ἴσοποιτεία τῶν φύλων, λαϊκές ἐλευθερίες, λαϊκὸ στρατὸ κλπ.—Τὰ θεμέλια ε στὸ αἷμα και στὸ μεγάλο ἀπελευθερωτικὸ ἀγώνα τοῦ λαοῦ, ποὺ ἀποτελεῖ τὸν πρωταρχικὸ σκοπό, τὸ ύπερτατο καθῆκο τῆς στιγμῆς. Σ' αὐτὸ τὸν ἑθνικο-ἀπελευθερωτικὸ και λαο-ἀπελευθερωτικὸ ἀγώνα ἡ μελέτη τοῦ Ν. Ζαχαριάδη δίνει ἔνα καινούργιο πολύτιμο ὅπλο. Προσθέτει ἔνα καινούργιο γίγαντα πολεμιστὴ στὶς γραμμές μας, τὸν ποιητὴ Παλαμᾶ.

31 Μάη 1944

Γ. ΖΕΥΓΟΣ

Ο ΠΑΛΑΜΑΣ ΣΤΟ "ΔΩΔΕΚΑΛΟΓΟ ΤΟΥ ΓΥΦΤΟΥ,"

(Η ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ Ν. ΖΑΧΑΡΙΑΔΗ)

Ο ποιητὴς Κωστῆς Παλαμᾶς κατάχθησε ξεχωριστὴ θέση στὴ σύγχρονη νεοελληνικὴ διανόηση. Διούλεψε και δημιούργησε τὸ φώτισμα μιᾶς καινούργιας ἐποχῆς στὸ διάστημα σοβαρῶν γεγονότων και ἀποφασιστικῆς στροφῆς στὸ νεοελληνικὸ κοινωνικὸ ἔειδος.

Ο Παλαμᾶς στάθηκε πάνω στὸ πέρασμα ἀπὸ τὸ παλιὸ σὲ κάτι καινούργιο. Ή ἐποχὴ του είναι ἐποχὴ ἀπὸ χαρακτηριστικὲς ἀλλαγές, γερά τραντάγματα και βαθιὰ δργώματα στὸ νεοελληνικὸ κοινωνικὸ κάμπο. Προικισμένος μ' ἐξαιρετικὰ δυνατὸ ποιητικὸ ταλέντο, δὲν μπόρεσε νὰ μείνει οὕτε και ἔμεινε δέξιω ἀπὸ τὰ ζητήματα αὐτά. Τ' ἀντίθετο. Τὰ εἶδε, τανιώσε, τάξησε, και στὸ ἔργο του τὰ ἔκφρασε ἔτσι εἴτε ἀλλιδες, πάντα ὅμως μὲ μιάν ἀνώτερη ποιητικὴ πνοή δυνατή. Ο Ίδιος δ ποιητής, στὸν πρόλογο τοῦ «Δωδεκάλογου τοῦ Γύφτου» λέγει: «Εἶμαι ὁ ποιητὴς τοῦ καιροῦ μου και τοῦ γένους μου, κι' δ, τι μέσα μου κρατῶ δὲν μπορεῖ νὰ χωριστεῖ ἀπὸ τὴν ἔξι πλάση». (6.15. "Εκδ. 31).

Τέτια είναι ἡ θέση τοῦ Παλαμᾶ στὴ σύγχρονη ζωὴ μας, και τέτιο τὸ ἔργο του, ποὺ κανένας ἔχθρος ἡ φίλος δὲν μπορεῖ νὰ τὰ προσπεράσει και νὰ τ' ἀγνοήσει. Πάνω στὴν Παλαμικὴ δημιουργία ἔσκυψε και σκύψει, μορφώθηκε και μορφώνεται μεγάλο κομμάτι ἀπ' τὴν νεολαία μας κι' ἀπ' τὴ γενιά μας. Αὐτὸ τὸ εἶδε ἡ πολύχωμη ἀντίδραση, και γι' αὐτὸ πάσχισε και πασχίζει λυσσασμένα ἔτσι νὰ ἔρμηνέψει τὸν Παλαμᾶ, ώστε νὰ τὸν κάνει ὅργανο τῆς διαστρέβλωσης και τὸν εύνουχισμοῦ,—σύμφωνα μὲ τὰ συμφέροντά της—τῆς πνευματικῆς διάπλασης τῆς νεολαίας μας. Αὐτὸ ύποχρεώνει ἀκόμη πιὸ πολὺ τὴν ἐπιστημονικὴ κριτικὴ νὰ καταπιαστεῖ μὲ τὸ Παλαμικὸ ἔργο, τὴ σωστὴ ἔρμηνεία του, μὲ τὴ σωστὴ τοποθέτηση τοῦ ποιητῆ στὸ κοινωνικὸ μας δειπλόνυμα. Ή ποικιλόμορφη ἀντίδραση, ὅταν δὲν τὸν ἀγνόησε ὀλότελα, βασικὸ σκοπὸ τῆς ἔταξε νὰ παρουσιάσει τὸν Παλαμᾶ στρατιώτη και ἀγωνιστὴ τοῦ μεγαλοίδεατικοῦ σωβινισμοῦ και στυλοβάτη τῆς ἀστοτσιφλικάδικης κυριαρχίας και λαϊκῆς ληστείας. Μὰ ὁ πραγματικὸς Παλαμᾶς, παρ' ὅλες τὶς ἐλλείψεις, τοὺς δισταγμοὺς και τὴν ἀναποφασιστικότητα και συχνὰ τὴν ἀσυνέπειά του, δὲν είναι τέτιος. Και πρέπει νὰ τονε φυλάξουμε, νὰ τονε κρατήσουμε και νὰ τονε δείξουμε τέτιον ὅπως είναι στὴν πραγματικότητα. Αὐτὸ ἀποτελεῖ μίαν ιερὴ ύποχρέωση τῆς Λαϊκῆς ἐπιστημονικῆς κριτικῆς στὴ χώρα μας. Γιατὶ αὐτὸ συμφέρει στὸ Λαό και στὸν τόπο, και βοηθᾶ στὴν πρόοδο.

* * *

«Ο Δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου» είναι τὸ πιὸ ὀλοκληρωμένο καὶ τὸ πιὸ φιλοσοφημένο ἔργο τοῦ ποιητῆ. Αὐτοῦ μᾶς ξεσκεπάζει ὅλη του τὴν ψυχή. Κι' αὐτοῦ μᾶς ἐπιτρέπει νὰ τόνε νιώσουμε καὶ νὰ τόνε κρίνουμε καλύτερα παρὰ ἀπὸ κάθε ἔργο του.

Ο Παλαμᾶς ἐμφανίστηκε καὶ δούλεψε σὲ μιὰ ἐποχὴ τῆς κοινωνικοπολιτικῆς μᾶς ἔξελιξης ποὺ τὴν διακρίνει τοῦτο τὸ χαρακτηριστικό: ἡ ταραχώδικη καὶ καταστρεφτικὴ γιὰ τὸ Λαό καὶ γιὰ τὸν τόπο πολιτικὴ καὶ οἰκονομικὴ χρεωκοπία τῶν ἡγετικῶν—πλουτοκρατικῶν τάξεων. Η πολεμικὴ καταστροφὴ τοῦ 1897 καὶ τὸ οἰκονομικὸ κράχ, ποῦχε γιὰ ἐπακόλουθο τὴν ἐπιβουλὴ στὸν τόπο, στά 1898, τοῦ Διεθνοῦς Οἰκονομικοῦ 'Ελέγχου (Δ.Ο.Ε.), ἀποτελοῦν τις πιὸ χειροπιαστές κι' δλοφάνερες ἐκδηλώσεις καὶ πιστοποήσεις τῆς χρεωκοπίας αὐτῆς.

Ἐδῶ πρέπει, ἀναγκαστικά, ν' ἀνοίξουμε μιὰ μεγάλη Ιστορικὴ παρένθεση. Οι πλουτοκράτες—οἱ τσιφλικάδες, οἱ κοτζαμπάσηδες, οἱ Φαναριώτες, οἱ ἔμποροι καὶ ἄλλοι—ποὺ πήραν τὴν ἔξουσία στὰ χέρια τους μὲ τὴ δημιουργία τοῦ νεοελληνικοῦ κράτους—παρὰ τὸ γεγονός διὰ τοὺς περισσότεροι ἀπὸ αὐτούς, ὅχι φυσικά οἱ ἔμποροι, ἔτσι εἴτε ἀλλιώς ἀντέδρασαν στὸ θεμικὸ ξεσήκωμα καὶ στὴν καλύτερη γι' αὐτοὺς περίπτωση κράτησαν ταλαντεύμενη καὶ παθητικὴ στάση— ὅλη τους τὴν πολιτικὴ δραστηριότητα καὶ προσοχὴ τὴν συγκέτρωσαν βασικά, στὸ πῶς κάτω ἀπὸ τὸ καινούργιο καθεστώς νά διατηρήσουν, νὰ συνεχίσουν καὶ νὰ ὀλοκληρώσουν τὴν οἰκονομικὴ ἀποστράγγιση καὶ ύποδούλωση τοῦ Λαοῦ, γιὰ λογαριασμὸ δχι τούτη τὴν φορὰ τοῦ 'Οθωμανοῦ ληστῆ καὶ δυνάστη, μά γιὰ λογαριασμὸ δικό τους καὶ τῶν ξένων δυνάμεων, ποὺ σὰν ὅργανα τούτων δροῦσαν. Η λαϊκὴ δημοκρατικὴ κληρονομία τῆς 'Εθνικοπαλευθερωτικῆς ἐπανάστασης τοῦ 1821 προδόθηκε καὶ κουρελιάστηκε. Στὸν τόπον ἄλλαξαν οἱ δυνάστες. Αὔτὸ ούσιαστικά ἔγινε. Καὶ γι' αὐτὸ ἀπὸ τὰ πρῶτα κι' δλας χρόνια τῆς ὑπαρξῆς τοῦ ἀνεξάρτητου νεοελληνικοῦ κράτους βλέπουμε νὰ ξεσποῦν, μὲ τὴ μιὰ εἴτε μέ τὴν ἄλλην μορφή, ἀλεπάλληλα λαϊκὰ ξεσήκωματα καὶ ἀνταρσίες πότε στὸ Μωριά, πότε στὴ Ρούμελη, πότε στὴν 'Αθήνα. "Ολ' αὐτὰ δείχνουν πῶς ἄλλα περίμενε κι' ἄλλα ποθοῦσε ὁ Λαός κι' ἄλλα, —τ' ἀντίθετα,—τοῦδιναν οἱ κυρίαρχες τάξεις. Οι «προστάτιδες» δυνάμεις ἐπέβαλαν στὴν 'Ελλάδα μιάν ἀπολυταρχία, ποὺ γιὰ προστασία εἶχε ὅχι τὴ νεοελληνικὴ ἀναδημιουργία, ὅχι τὴ δημιουργία μιᾶς λαϊκῆς νεοελληνικῆς δημοκρατίας μὲ ἀνεξάρτητη 'Εθνικὴ οἰκονομικὴ πολιτικὴ ποὺ θὰ στήριζε τὴ δύναμη, τὸν πολιτισμὸ καὶ τὴν εὐημερία τοῦ Λαοῦ στὴ γοργή, ἐπι-

στημονική, δλόπλευρη καὶ ἀδιάκοπη ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων. Σκοπὸς καὶ προορισμὸς τῆς πλουτοκρατικῆς κυριαρχίας μ' ἐπικεφαλῆς τὴν ξένη ἀπολυταρχία καὶ τὰ ξενικὰ καὶ ξενόδουλα ὅργανα τῆς, ἥταν ἡ ὀλοκληρωτικὴ καθυπόταξη δλῶν τῶν ζωτικῶν καὶ βασικῶν ἀναγκῶν τοῦ Λαοῦ καὶ τοῦ τόπου στὴν ἔξυπηρέτηση τῶν καινούργιων πλουτοκρατῶν, ξένων καὶ ντόπιων ἀφεντάδων τῆς 'Ελλάδας.

Η ἀλήθεια ἡ ἐπιστημονική μᾶς δείχνει, διὰ τὸ 'Οστερ' ἀπὸ τὴν ἡρωϊκὴ καὶ ἀνυπέρβλητη ἐπαναστατικὴ ἐποποίᾳ τοῦ 1821—1828, διόταν ἔφτασε στὸ ἀνώτατό της σημεῖο ἡ γραμμὴ πορείας τοῦ νεοελληνικοῦ "Εθνους, τραβᾶ πρὸς τὰ κάτω, πρὸς τὴν κατάπτωση. Κι' αὐτὸ γιὰ τὸ μόνο λόγο, διὰ τὴν καινούργια κατάσταση πραγμάτων, προδίνοντας τὸ ἔργο τοῦ 1821, δὲν στήριξε τὴν ἀναδημιουργία πάνω στὴν ἔξασφάλιση τῆς ἀδιάκοπης, ἀνεμπόδιστης καὶ δλόπλευρης οἰκονομικῆς, πολιτικῆς, ἐκπολιτιστικῆς πολιτικῆς ἀνάπτυξης τῶν πιὸ πλατιῶν λαϊκῶν μαζῶν, δηλ. πάνω στὴ μοναδικὴ στέρεη καὶ δυνατὴ βάση, μὰ πάνω στὴν ἔξυπηρέτηση τῶν πλουτοκρατικῶν, ξένων καὶ ντόπιων συμφερόντων, σὲ βάρος πάντοτε τοῦ Λαοῦ. "Ετσι, η ἀποτυχία, η κακομοιρία, η κατάπτωση, ἥταν ἀπὸ τὰ πρὸιν ἔξασφαλισμένη. Δὲν φτιάνεις! "Ετσι, ἀνάμεσα ἀπὸ ἀτέλειωτη σειρὰ μικρῶν καὶ μεγάλων καὶ ἀδιάκοπων ἔσωτ, καὶ ἔξωτερ. ἀνωμαλιῶν καὶ ἔξευτελισμῶν, φτάσαμε στὰ 1897—1898. Η πορεία αὐτή, γιὰ κύρια τῆς γνωρίσματα ἔχει: α) τὴν δλοένα αὐξανόμενη οἰκονομικὴ ἀφαίμαξη τοῦ Λαοῦ καὶ κατάκυριο λόγο τῆς ἀγροτικῆς, ποὺ ούσιαστικά δὲν πῆρε τὴ γῆ χωρὶς βάρος, στοιχεῖο πρωταρχικὸ γιὰ τὸ τέτιο πλάτευμα τῆς ἐσωτερικῆς βαρούρας, ώστε νὰ δώσει τὸ στέρεο θεμέλιο γοργῆς ἀνάπτυξης τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, β) τὸ δλοένα καὶ πιὸ μεγάλο ἔποιολημα τῆς χώρας στοὺς ξένους κεφαλαιούχους καὶ τοκογλύφους ποὺ μᾶς ξεζούμιζαν κυριολεχτικά ὡς τὸ κόκκαλο, γ) τὴν ἐγκατάλειψη τῆς ἐκμετάλλευσης τοῦ ντόπιου φυσικοῦ πλούτου, τὴν ἀνάπτυξη τῆς ντόπιας βιομηχανίας, δ) τὴν ύπερτροφικὴ ἀνάπτυξη τοῦ παρασιτικοῦ ἐμπορευματικοῦ κεφαλαίου ποὺ στηρίζοτανε κυρίως στὴν εἰσαγωγὴ ἀπ' τὸ ἔξωτερο καὶ τὶς βιομηχανικές χώρες καὶ ἔξαγωγὴ γεωργικῶν προϊόντων καὶ πρώτων ύλῶν μᾶς στὶς βιομηχανικές χώρες. "Ολ' αὐτὰ εἶχαν γιὰ συνέπεια νὰ δυναμῶνει δλοένα η οἰκονομική καὶ πολιτική μᾶς ἐξάρτηση ἀπὸ τὸ ἔξωτερο, νὰ πνίγεται η ἐσωτερικὴ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη, νὰ κρατιέται η 'Ελλάδα στὸ ἐπίπεδο ἀγροτικοῦ ἐξαρτήματος τῶν βιομηχανικῶν κρατῶν, καὶ νὰ μεταβάλλεται σὲ χώρα κατάλληλη γιὰ δανεισμούς. "Ενα κλασσικὸ παράδειγμα ποὺ στηρίζει τὰ πιὸ πάνω, παραμένο ἀπ' τὸ σωρὸ πολλῶν ἄλλων, είναι καὶ τοῦτο: η 'Ελλάδα, χώρα ναυτική,

πού δλο της τὸ στόλο τὸν ἔφτιανε μονάχη τῆς—καὶ ξαίρουμε
ὅτι δὲ στόλος αὐτὸς ἦταν πάντα πολὺ σημαντικός— καὶ
στὸν καιρὸν τῆς σουλτανοκρατίας, εἶδε στὶς πρῶτες δεκα-
ετηρίδες τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς, τὸ δόλοκληρωτικὸν σχεδὸν σβύ-
σιμο τοῦ ζωτικώτατου αὐτοῦ παραγωγικοῦ κλάδου, γιατὶ ἡ
αὐξανόμενὴ ἔξαρτησή μας ἀπὸ τὸ ξένο κεφάλαιο δὲν ἐπέτρε-
ψε τὴν τεχνικὴν ἀναπροσαρμογὴν τῆς ναυτικῆς μας βιομηχα-
νίας, σύμφωνα μὲ τὶς καινούργιες ἀπαιτήσεις (ἀτμὸς κλπ.)
τῆς προόδου.

Μὰ μπαίνει τὸ ἑρώτημα: Πῶς δὲ Λαός ἀνέθηκε αὐτὴν
τὴν κατάσταση καὶ πῶς οἱ κυρίαρχες τάξεις τὰ κατάφεραν νὰ
τὸν συγκρατοῦν καὶ νὰ τὸν χαλιναγωγοῦν; Ἀναφέρθηκε πιὸ
πάνω πῶς δὲ Λαός, ἀπ' τὰ πρῶτα κιόλας χρόνια τῆς ὑπαρξῆς
τοῦ νεοελληνικοῦ ἀνεξάρτητου κράτους, ξεσηκώθηκε πολλές
φορὲς καὶ μὲ τὰ δπλα στὰ χέρια ἀκόμα ὑπερασπίζοντας καὶ
διεκδικώντας τὸ δίκιο του. Καὶ πέτυχε: "Ἐδιωξε τὸν "Οθωνα καὶ
τοὺς Βαυαρούς, γκρέμισε τὴν ἀπόλυτην μοναρχίαν, κατάχτησε
ῷρισμένες συνταγματικὲς ἔλευθερίες κλπ. Μὰ οὐσιαστικὰ τὰ
πράγματα δὲν ἀλλαξαν γιατὶ ἡ ἔξουσία, μὲ μικρότερες εἴτε
σοβαρότερες κάθε φορά ἐσωπλουτοκρατικές ἀνακατατάξεις,
παρέμεινε πάντα στὰ χέρια τῶν ἐκμεταλλευτῶν τοῦ Λαοῦ.

Γιατὶ τὰ ἀδιάκοπα λαϊκὰ ἔπεισματα δὲν ἔφεραν σὲ πιὸ
βαθιές κοινωνικές μεταβολές; Ἡ ἔξηγηση βρίσκεται στὸ γεγο-
νός, ὅτι ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ Λαό της λείψανε σ' ὅλο αὐ-
τὸ τὸ διάστημα τὰ φωτισμένα ἐκεῖνα μυαλά, οἱ δργανωτὲς ἔ-
κεινοι, ποὺ στηριζόμενοι ἀποκλειστικά καὶ μόνο στὰ θετικά
καὶ σταθερὰ νεοελληνικά δεδομένα, ποὺ περιλαμβάνονται μέσα
στὰ τοτινὰ κρατικά σύνορα, καὶ ἀποβλέποντας στὸ δλόπλευρο
ξεσήκωμα τοῦ Λαοῦ γιὰ νὰ φτάσει ἔτσι καὶ στὴ γενικὴ ἀνό-
θωση, θὰ ξετίναξε τὴν ἀστοτοσιφλικάδικη σωβινιστικὴ ἴδεολο-
γία. Θὰ θεμελείωνε, ἀποκλείοντας τὸν ἀστοτοσιφλικάδικο δρό-
μο ἀνάπτυξης πολιτικά, οἰκονομικά καὶ κοινωνικά στὴ Λαϊκὴ
Δημοκρατία, μοναδικὴ βάση γιὰ τὴ δημιουργία μᾶς πραγμα-
τικὰ δυνατῆς καὶ ἀνεξάρτητης Ἑλλάδας καὶ ἀπαραίτητο
σταθμὸς γιὰ τὸ τελειωτικὸν λαϊκὸν κοινωνικὸν ξεσκλάβωμα.

"Οταν λέμε «στηριζόμενη ἀποκλειστικά καὶ μόνο στὰ
θετικά καὶ σταθερὰ νεοελληνικά δοσμένα ποὺ περιλαμβά-
νουνταν μέσα τοτινὰ κρατικά σύγορα» ἐννοοῦμε τοῦτο δῶ: Ἡ
ἐσωτερικὴ νεοελληνικὴ ἀνάπτυξη ἔπειπε νὰ θεμελιωθεῖ ἀπάνω
στὶς τότε «έσωτερικές» δυνατότητες. Αὔτὸ δὲν σήμαίνει ὅτι
ἡ νεοελληνικὴ Λαϊκὴ Δημοκρατία δὲν ἔπειπε, μιὰ καὶ θάταν
τὸ πρῶτο ἀνεξάρτητο Βαλκανικὸν κράτος, νὰ πάρει τὴν πρω-
τοβουλία μᾶς ἀδελφικῆς συμμαχίας καὶ ἐνὸς ἀδελφικοῦ πο-
λέμου ὅλων τῶν βαλκανικῶν λαῶν γιὰ τὴν ἀποτίναξη τοῦ
μᾶς πραγματικὰ λεύτερης καὶ ἀνεξάρτητης Δημοκρατικῆς

‘Ομοσπονδίας τῶν Βαλκανικῶν λαῶν. Αὔτὸ ἦταν τὸ ἀπόλυτα
πραγματοποιήσιμο «ὄνειρο» τοῦ Ρήγα Φερραίου καὶ μιὰ ἀπὸ
τὶς πρῶτες καὶ γνήσιες ἐπιδιώξεις τοῦ 1821. Οἱ ἀστοτοσιφλι-
κάδικες μοναρχίες τῶν Βαλκανίων ἀκολούθησαν ἄλλο δρόμο.
‘Ο πρῶτος δρόμος, δημοκρατικός, ἦταν δὲ πιὸ σύντομος, δ
φτηνός, δημοαδικά λαϊκός. ‘Ο δεύτερος, ποὺ ἀκολούθησε
στὴν πραγματικότητα κ' ἦταν δὲ δρόμος τῶν πολεμικῶν καὶ δι-
πλωματικῶν διολοπλοκιῶν τῶν μεγάλων δυνάμεων καὶ τῆς
ἄλληλοσύγκρουσης τῶν συμφερόντων τῶν Βαλκανικῶν πλου-
τοκρατιῶν καὶ δυναστῶν, ὅχι μόνο παράτεινε γιὰ πολλά δε-
κάρχοντα τὸ βίο καὶ τὸ ζυγό τῆς αὐτοκρατορίας τῶν Σουλ-
τάνων στὰ Βαλκάνια, μὰ κόστισε στοὺς Λαούς ποὺ τὰ κα-
τοικοῦν ἀτέλειωτες κι' ἄγριες θυσίες, τοὺς ἔρριξε στὸ πιὸ
σκληρὸ διλλογιάγωμα καὶ ἔκανε τὴ χερσόνησο τοῦ Αἴμου
ὅχι πλούσια καὶ λεύτερη περιοχὴ γιὰ τοὺς λαούς της, ὅπως
μποροῦσε κ' ἔπειπε νᾶναι, μὰ πεδίο τῶν πιὸ αἰματηρῶν το-
πικῶν κι' βύρωπαϊκῶν ἀνταγωνισμῶν, ποὺ τὰ σπασμένα τους
πάντα οἱ ἐργαζόμενοι ποὺ τὴν κατοικοῦν τὰ πλήρωναν.

“Ελειψε ἀπ' τὴ χώρα μας τὸ πρόγραμμα καὶ ἡ ὄργανω-
ση τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας, ἔτσι ὅπως τὴν ὄνειρεύτηκαν τὰ
φωτισμένα μυαλά τοῦ 1821.

Εἶναι λανθασμένο καὶ παράλογο αὐτὸ ποὺ θὰ θελήσουν
ἴσως νὰ ισχυρισθοῦν μερικοί, ὅτι οἱ τοπικὲς συνθῆκας δὲν ἐπέ-
τρεπαν ἄλλη κατεύθυνση ἀπὸ τὴν ἀστοτοσιφλικάδικη στὸ νεο-
ελληνικὸ κοινωνικὸ ζετύλιγμα. Τὸ βέβαιο καὶ τὸ σωστό εἶναι
ὅτι ὑπῆρχαν καὶ τότε ὅλοι οἱ ἀντικεμενικοὶ ὅροι καὶ οἱ συν-
θῆκες γιὰ μιὰ λαοκρατική—δημοκρατική πορεία, καὶ δὲν ἔλειψε
παρὰ μονάχα αὐτὸ ποὺ ύπογράμμιστηκε: Ἡ ὑπαρξη ἐκαθαρι-
σμένου προγράμματος καὶ γερῆς λαϊκῆς δημοκρατικῆς ὄργα-
νωσης, δηλαδὴ ἔλειπε δὲ ύποκεμενικός, ὅπως λέμε, παράγον-
τας. Κανένας δὲν μπορεῖ νὰ ύποστηρίξει ὅτι ἡ ἀστοτοσιφλι-
κάδικη πισωδρόμηση, ἡ παράδοση στοὺς ζένους προστάτες καὶ
ὅλα τ' ἄλλα χάλια μᾶς ἦταν κάτι τὸ ἀναπότρεπτο καὶ ἡ μόνη
δυνατὴ πορεία ποὺ μᾶς ἀνοιξε ἡ έθνικα πελευθερωτικὴ ἐπανά-
σταση καὶ ὅτι ὑστερα ἀπ' τὸ μεγαλούργημα τοῦ 1821 δὲν ὑ-
παρχε γιὰ μᾶς ἄλλος δρόμος, δὲν ὑπαρχε δὲ λαοκρατικός—
δημοκρατικός δρόμος ἔξελιξης.

Πάνω στὴ «μοῖρα» μας, στὴ νεοελληνικὴ μοῖρα, βαραίνει
μιὰ ἀνεχτίμητη καὶ καταθλιπτικὴ κληρονομιά. Τὸ μυστικὸ τῆς
πλουτοκρατικῆς ἐπιτυχίας καὶ ύπόταξης τοῦ Λαοῦ βρίσκεται
καὶ στὸ γεγονός ὅτι κατάφερε μ' ὅλα τὰ μέσα νὰ ἐπιβάλει
στὸ Λαό τὴν ἴδεολογία τῆς ούτοπικῆς «Μεγάλης Ἰδέας», καὶ
κάτω ἀπ' τὴ σκέπη της νὰ διαπάξει τὰ πιὸ τερατώδικα ἀν-
τιλαϊκά ἐγκλήματα. Ἡ πλουτοκρατικὴ ἀστοτοσιφλικάδικη Ἑλ-
λάδα καὶ οἱ διανοούμενοι της κατάφεραν νὰ παρασύρουν καὶ
νὰ αἰχμαλωτίσουν τὸ Λαό σ' ἔνα λανθασμένο καὶ καταστροφι-

κὸς ιδεολογικό προσανατολισμό, καὶ ἔτοι νὰ τὸν ἀποσπάσουν ἐπὸ τὰ ζωτικὰ καὶ θεμελιώδικα ἐσωτερικὰ προβλήματά του. Γι' αὐτὸ καὶ βλέπουμε τούτη δὰ τὴν εἰκόνα: νὰ ξεσηκώνεται πολλές φορές ὁ Λαός καὶ μὲ τὰ ὄπλα ἀκόμα—ὅταν τὸ μαχάρι τῆς πλουτοκρατικῆς λήστείας ἔφτανε στὸ κόκκαλο—ἐνάντια στὴν ἀπάνθρωπη ἀπογύμνωσή του, νὰ μὴ μποροῦν ὅμως τὰ λαϊκὰ αὐτὰ ξεπάσματα νὰ κατασταλάξουν σὲ λίγο—πολὺ ξεκαθαρισμένα δημοκρατικά—λαοκρατικά συμπεράσματα, γιατὶ ἡ ιδεολογία ποὺ καταχλιπτικά κυριαρχοῦσε πάνω στὸ Λαό καὶ τὴ χώρα ἤτανε ἡ ιδεολογία τῆς ούτοπίας τῆς «Μεγάλης Ἰδέας».

Ἐτσι, οἱ ἐκμεταλλευτές τοῦ Λαοῦ σὲ τελευταία ἀνάλυση κατάφεραν πάντα νὰ χαλιναγωγοῦν τὰ λαϊκὰ ξεσηκώματα καὶ νὰ τὰ ἐκμεταλλεύουνται κιόλας, πότε ἡ ἄλλη πλουτοκρατικὴ κλίκα—γιὰ λογαριασμὸ τους. Ποιὸ τὸ περιεχόμενο τῆς «Μεγάλης Ἰδέας»; Ἡ «Μεγάλη Ἰδέα» διεκήρυξε ὅτι τὸ νεοελληνικὸ ἔθνος καὶ κράτος εἶναι ὁ κληρονόμος καὶ συνεχιστῆς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας καὶ τοῦ Βυζαντίου, ὅτι θεῖον προορισμὸ ἔχει νὰ ξαναφτιάξει τὸ ἀρχαῖο μεγαλεῖο καὶ τὴ βυζαντινὴ αὐτοκρατία μὲ πρωτεύουσα τὴν Πόλη, καὶ ζτὶ ὁ Ἑλληνικὸς Λαός μόνον ἔτοι θὰ εὐτυχήσει καὶ εὐημέρησει. Γι' αὐτὸ καὶ πρέπει, παρ' ὅλους τοὺς κόπους καὶ τὶς θυσίες, δλα νὰ τὰ ὑποφέρει κι' ὅλα νὰ τὰ ὑποτάξει στὴν πραγματοποίηση τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ. Αύτός εἶναι ὁ ἀστοτσιφλικάδικος νεοελληνικὸς μεγαλοΐδεατικὸς σωβινισμός καὶ ίμπεριαλισμός.

Μὲ τὴν ιδεολογία αὐτὴ καθυπόταξε ἡ πλουτοκρατία τὸ Λαό. Τὸν λήστεψε καὶ τὸν ἔγδυσε στ' ὄνομα τῆς μελλοντικῆς ἀπόλαυσης κι' ἀμοιβῆς, τὸν ἀποσπόμενον ἀπὸ τὴν πραγματικότητα τῆς ἐσωτερικῆς ἀθλιότητάς του, τὸνε μεθόδον μὲ τὸ δινερο τῆς κοσμοῖστορικῆς ἀποστολῆς του! Στὸ ὄνομα τῆς αὐτιανῆς παντοδυναμίας του κατάφενε νὰ τοῦ κρύβει τὸ καθημερινὸ δλοέντα καὶ πιὸ φριχτὸ ξεπούλημά του στὸν ξένο, τοὺς ἀδιάκοπους ἔθνικοὺς ἔξευτελισμούς, τὴν ἀκατάπαυστη κατάπτωση καὶ πισωδρόμησή του, ποὺ θὰ τὸν ἔφερναν στὰ τελευταῖα σκαλοπάτια τοῦ εύρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ! Ἡ ἐπιστημονικὰ καὶ ιστορικὰ ἀθεμελίωτη καὶ ἀνεδαφικὴ θεωρία καὶ ιδεολογία τῆς «Μεγάλης Ἰδέας», ποὺ ἥθελε νὰ ἐμφανίσει σὰ μιὰ ἔνισια ιστορικὴ καὶ κοινωνικὴ συγένεια τοὺς χωριστοὺς καὶ βασικὰ διαφορετικούς μεταξύ τους κοινωνικοὺς σχηματισμούς τῆς ἀρχαιοελληνικῆς δουλοκρατίας καὶ τοῦ βυζαντινοῦ φεουδαρχισμοῦ καὶ τοῦ σύγχρονου νεοελληνικοῦ ἔθνους, δέσποσε ἡγεμονικὰ πάνω στὸ ἔθνος αὐτὸ καὶ τὸ ἔφερε στὴν καταστροφή, στὴ γελοιοποίηση καὶ τὴν κατάπτωση τοῦ 1897—1898. Ἐδῶ κλείγουμε τὴν ιστορικὴ παρένθε ση

* * *

Σ' αὐτὴ τὴν ἐποχὴ ἔγραψε ὁ Παλαμᾶς τὸ «Δωδεκάλογο τοῦ Γύφτου». Δηλαδὴ σὲ μιὰ ἐποχὴ ποὺ ὁ Λαός βαριὰ αισθάνθηκε τὴν ταπείνωση, τὸν ἔξευτελισμὸ καὶ τὶς καινούργιες ἀλυσίδες καὶ ποὺ τὰ πιὸ ξυπνημένα μυαλὰ τοῦ τόπου ἔψαχναν νὰ τὴ νιώσουν καὶ νὰ τὴν ἐξηγήσουν πιὸ βαθιά. Ἡ φαυλοκρατία πήγε νὰ μπαλώσει τὰ πράγματα μὲ ἐντυπωσιακὰ μέτρα, ὅπως λ.χ. ἡ ἀπομάκρυνση τοῦ διαδόχου καὶ τῶν πριγκήπων ἀπὸ τὸ στρατό καὶ κάτι τέτια, ἐνῶ ἡ πατριδοκαπηλεία πήγαινε νὰ σκεπάσει μὲ τὸν ωστερισμό της τὸ αἰσχος τοῦ 1897—1898 καὶ τοῦ ΔΟΕ. Στὸ «Δωδεκάλογο τοῦ Γύφτου» καθρεφτίζεται ὅλη ἡ ἀγανάχτηση καὶ τὸ ξεσήκωμα τοῦ ποιητῆ ἐνάντια στὴν ἐθνικιστικὴ ἀρχαιοκαπηλεία καὶ τὴ βυζαντινὴ ἀποτελμάτωση, ἐνάντια στοὺς πατριδεμπόρους ἀφανιστές, ποὺ στὸ ὄνομα τῆς «λατρείας» καὶ τῆς συνέχισης τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν βυζαντινῶν ξεπουλούσαν καὶ κατέστρεφαν τὸ ἔθνος. Μὰ δ ποιητής δὲν σταματᾷ ἐδῶ. Γκρεμνίζοντας τὰ εἴδωλα καὶ μαστιγώνοντας ἀλύπητα τοὺς τυμβωρύχους, σαλπίζει ἔνα καινούργιο, ὅχι ἐθνικιστικὸ μὰ λαϊκὸ ξεσήκωμα γιὰ κάτι τὸ καινούργιο καὶ τὸ ἀφθαστο, ποὺ ξεπερνᾶ ἀκόμα καὶ τὰ τοπικὰ σύνορα καὶ καινούργια ἀνυψώνεται σὲ κάτι τὸ πιὸ γενικό, σὲ κάτι τὸ καθολικό, τὸ διεθνιστικό. Καὶ δὲν εἶναι μονάχα αὐτό. Ὁ ποιητής, ὅσο φυσικά τοῦ τὸ ἐπέτρεπαν οἱ κοινωνικές συθῆκες καὶ τὸ νεοελληνικὸ ξετύλιγμα στὰ τέλη τοῦ περασμένου αἰώνα, ἔψαξε νὰ βρεῖ τὶς καινούργιες κοινωνικές δυνάμεις, ἔνα ἄλλο πρωτοπορειακὸ ἀνθρώπινο ὄλικο, γιὰ νὰ χτίσει μ' αὐτὸ τὸ καινούργιο οἰκοδόμημα ποὺ δραματίστηκε στὸ πονεμένο καὶ ξυπνημένο ἀπ' τὸν ἔξευτελισμὸ μυαλό του. Ἡ λυρικὴ σκέψη στὸ «Δωδεκάλογο τοῦ Γύφτου» δὲ στέκεται ἡ συχη, περπατάει παραδέρνοντας καὶ παίρνει τρόπους διαφορετικοὺς καὶ πάει ἀπ' τὴν πικρῆς ἄρνησης τὰ πειράγματα καὶ τὰ μοιρολόγια, στὰ θριαμβευτικὰ σαλπίσματα τῆς πίστης κι' ἀπὸ τὴν ἀμφιβολία καὶ τὸ μηδενισμό, στὸ διαλάλημα τῆς ἐνέργειας, τῆς προκοπῆς, τῆς ἀντρίκιας ἀγάπης, τῆς πεποίθησης πρὸς ὡραῖο κάτι ποὺ μέλλεται «ὅ ήρωας, μὰ χαλαστής καὶ πλάστης μὲ τὴν ἀράδα» (πρόλογος). Ὁ Παλαμᾶς δὲν λιβανίζει, μὰ χτυπᾷ ἀμειλίχτα τοὺς κάθε λογῆς ἐκμεταλλευτές, πατριδέμπορους καὶ ὅλο τὸ οἰκοδόμημά τους καὶ δείχνει στὸ ἔθνος ἔνα καινούργιο δρόμο.

Αὐτοῦ βρίσκεται ἡ ἀνεχτίμητη ἀξία τοῦ «Δωδεκάλογου τοῦ Γύφτου», πεθὲν στὴν πιὸ συγκεκριμένη ἀνάλυσή του περνάμε τώρα.

Τί είναι ό «Δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου;» Ή ίστορία σέ δώδεκα, καὶ ἔνας στερνός, δεκατρεῖς λόγους ἐνὸς «Γύφτου», τοῦ ποιητῆ, ποὺ ξεκινᾶ νὰ γκρεμίσει ὅσα παλιὰ εἰναι ἄχρηστα, τὰ σκιάχτρα, τὰ μουχλιασμένα, ποὺ τόσες καταστροφές μαζέψανε καὶ νὰ χτίσει, πάνω στὴ βάση τῆς ζωντανῆς πραγματικότητας, τῆς γῆς, τοῦ ἥλιου, τῆς ζωῆς, καὶ μὲ τὴ συμμετοχὴ τῶν ζωντανῶν λαϊκῶν δυνάμεων κάτι καινούργιο, τὸ ἀληθινό, τὸ ίκανὸ νὰ ξεσκάνει ψηλά, σὲ νέες μεγαλύτερες κατακτήσεις, σ' ἔνα πιὸ ἀνάτερο πολιτισμό. «Κανένα πόθο ξεχωριστὸ δὲν είχα νὰ πάρω κύριο σκοπὸ τοῦ τραγουδιοῦ μου τὸ ζωγραφικὸ ξανάδοσμα μιᾶς γύφτικης ζωῆς καὶ πλάσης».

«...Πρόφαση καὶ ἀφορμὴ τὸν ὥρα τὸ γύφτο γιὰ νὰ ξεχύσω μ' ἑκεῖνον, μέσα σ' ἔναν τύπο ταιριαστὸ μὲ τὴν ψυχή, τὶς λαχτάρες μου τὶς διανοητικὲς γιὰ νὰ ξαναπῶ καὶ γιὰ τὴ συγκίνηση τοῦ ἀνθρώπου μπροστὰ σὲ κάποια προβλήματα τῆς ζωῆς, τὴν ύποταγὴ του ἡ τὴν ἐναντίωση, τὴ συγκίνηση τοῦ πολίτη καὶ τοῦ μελετητῆ μπροστὰ σὲ κάποια ἐπεισόδια τῆς Ιστορίας τοῦ "Ἐθνους του". (Πρόλογος). Πρὶν προχωρήσουμε πρέπει νὰ ξεκαθαρίσουμε ὅτι ἡ ἀνάλυση αὐτὴ θά στηριχτεῖ κυρίως πάνω στὰ ίδια λόγια τοῦ ποιητῆ. Κι' ἔτσι, οἱ παραθέσεις θὰναι ἀναγκαστικὰ πολλές. Αὐτὸ χρειάζεται τόσο γιὰ νὰ δοῦμε τὸ πραγματικὸ νόημα τοῦ βιβλίου μέσα στὰ ίδια λόγια τοῦ ποιητῆ, ὅσο καὶ γιὰ νὰ μπορέσει γὰ κατατοπιστεῖ, ὅσο μπορεῖ πιὸ κάλα, καὶ ὁ ἀναγνώστης ποὺ δὲ τὸ τοῦ εἶναι δυνατὸ νὰ μελετήσει στὸ πρωτότυπο ὀλόκληρο

Βασικὸ χαρακτηριστικὸ γνώρισμα τοῦ Γύφτου ποὺ τὸ ἀνταμώνουν ἀδιάκοπα σ' ὅλο τὸ πέρασμά του, εἶναι ἡ ἀπόλυτη προσήλωσή του στὴ ζωντανὴ πραγματικότητα, στὶς τῆς ζωῆς στὸ δνομα τῆς προσήλωσης στὰ ξεφτισμένα καὶ ξεθωριασμένα ίδανικά, σὲ φαντάσματα.

Μέ τρανταχτερὰ σφυροκοπήματα γκρεμίζει δ Γύφτος τὴν ύποταγὴ καὶ τὸ δέσιμο στὸ νεκρὸ παρελθόν, ποὺ δὲν ἀφήνουν νὰ ζήσουμε τὴ σημερινὴ ζωή, τὴν τωρινὴ πραγματικότητα, καὶ νὰ δημιουργήσωμε κάτι καινούργιο πιὸ ἰσάξιο καὶ ἀνώτερο ἀπὸ τὸ παρελθόν αὐτό. Ὁ σαρκασμός του εἶναι ἀφθαστος ἀπέναντι στοὺς μουμιολάτρες ποὺ δηλητηριάζουν καὶ πνίγουν τὴ ζωή. Μιὰ πίστη ἔχει δ «Γύφτος»: μονάχα ἡ ἀλήθεια. Τὸ βασικὸ αὐτὸ χαρακτηριστικὸ τοῦ ἔργου του ξεχωρίζουμε καὶ τὸ τονίζουμε πρῶτ' ἀπ' ὅλα. Καὶ ἐπειδὴ αὐτὸ ἔχει ἔξαιρετικὴ σημασία, θὰ ἐπιμείνουμε πάνω του ίδιαιτερα.

'Ακόμα στὸν πρόλογό του δ ποιητῆς δηλώνει: «χιλιες χρυσές λιανοκάμωτες ἀλυσσίδες μὲ δένανε μὲ τὴν πραγματι-

κέτητα». Στὸν λάγο τέταρτο «δ θάνατος τῶν θεῶν», ή ίδια θέση προβάλλει δυνατή καὶ καθαρή:

Ξένος ἔμεινα κι' ἀσκλάβωτος
ἀπὸ σέβας, δέηση, τάμα;
εἰμ' ἔγω τῶν ἀθεων δ προφήτης
κι' ή ζωὴ μου εἶναι τὸ θάμα. (65)

Μὲ τὴ φωτιὰ καὶ τὸ νερὸ καθαρίζει δ Γύφτος τὶς παλιὲς πληγές, τὶς παλιὲς ἀξίες, ποὺ κάποτε μπορεῖ νὰ ζήσουν χάρη στὴν πρόληψη καὶ ἀμάθεια, μὰ ποὺ σήμερα πιὰ δὲν ἔχουν πέραση, καμιὰ δικαίωση:

Κ' ἔκραξες βραχνά—τὸ κράξιμδ σου
δὲν μπορῶ νὰ τ' ἀπολημονήσω—
κ' ἔκραξες: «Φωτιὰ νὰ κάψω τὸν Παράδεισο!»
κ' ἔκραξες: «Νερό! Τὴν Κόλαση νὰ σβύσω!» (66).

Τὸ πέρασμα τοῦ θεοῦ τὸν ἀφήνει ἀτάραχο:

Μεγολόπρεπα περάσματα
τοῦ θεοῦ ποὺ δὲν πιστεύω
ἀπὸ σᾶς πιὸ μεγαλόπρεπος
γαληνὰ σᾶς ἀγναντεύω. (66).

Καὶ βλέποντας ὅτι οἱ θεοὶ οἱ ἀθάνατοι τοῦ κριθίου τὴν ζωὴ, τὴν καίει γιὰ νὰ ἀποχήσει «φῶς καὶ ζέσταμα»:

Μεγαλόπρεπα τρεχάματα
τῶν θεῶν τῶν ἀθανάτων,
ὅπου κι' δπως κι' δν ὑπάρχετε,
δ, ἐσεῖς, ίσκιει φαντασμάτων,
δ, τῆς πλάσης γιγαντέματα
θεοὶ ἐσεῖς, ἀλλοίμονό σας!

καὶ σταθεῖ κοι δεῖ πῶς κρέμεστε
ἀπὸ τὸ δικό του χέρι.

Καὶ γροικώντας πῶς κρύβετε
τὴν ἀέρινη τὴν δψη
κάποιων ούρων δλόβισθών
τὴν πάρει καὶ σᾶς κόψει.

'Ἄπ' τὴν ὥρα ποὺ ἀλλοι ἀνθρωπος
ξεκαβατλικέψει ἐμπρός σας
καὶ σταθεῖ κοι δεῖ πῶς στέκεστε
σὰν τὸ δρῦ καὶ σὰν τὴ φέρη,

καὶ τὸν ἥλιο ποὺ τοῦ κρύβετε
βλέποντας, καὶ γιὰ ν' ἀνάψει
μιὰ φωτιὰ γιὰ φῶς, γιὰ ζέσταμα,
πάρει καὶ σᾶς κάψει! (67-68)

Μὰ οὔτε καὶ τοὺς φοβᾶται, οὔτε καὶ τοὺς λογαριάζει!

Οὔτε μιᾶς στιγμῆς δὲ γνώρισα
γιὰ σὲ πόθο, φόβο, ὄργη·
ποιδὲ χτυπάει τὸ δὲ στοχάζεται
καὶ ποιδὲ τρέμει τὸ δὲ ζεῖ; (68)

Δὲν ἀρνιέται μονάχα τοὺς θεοὺς δ Γύφτος. Μὲ τὴν ίδια δρμή, πιάνει καὶ ξετινάζει ὅλους ἑκείνους, πού, διαστρεβλώνοντας καὶ εύνουχίζοντας τὴν ἀρχαιοελληνικὴ κληρονομία, ἀρ-

νόσηνται, φοβούνται καὶ κρύψιν τὸ φῶς καὶ τὴ ζωὴ καὶ τὴν κληρονομία αὐτῇ τὴν κάνουν ἔνα βαρὺ φορτίο ἀκατανόητο γιὰ τὸ Λαό καὶ συντριφτικὸ γιὰ τὴ χώρα μας. "Ετοι χαρακτηρίζει ὁ ποιητής τοὺς διαφθορεῖς αὐτοὺς τῆς ἀρχαιοελληνικῆς κληρονομίας:

Κοντοστέκουν καὶ τρικλίζουν τὸ φῶς τοῦ ἥλιου, πέρα ή θάλασσα
ἀσυνήθιστο σὰ νάχουν ἀπ' τ' ἀκρογιάλια κι' ὁ ἀέρας
κάτω ἀπὸ τὸν ἥλιο τέτιο δρόμο· κι' ὁ οὐρανὸς ἀπάνω τους καὶ γύ-
καὶ στὰ μάτια μπρὸς τὰ χέρια τους ρω τους
σάμπως ἀπὸ θάμπος κι' ἀπὸ τρόμο. ἡ μεγάλῃ πλάσῃ καὶ ἡ ζωὴ^{της}
Κι' ἔτοι πᾶν καὶ τοὺς τρομάζουν καὶ τὸ παίξιμο τῆς μέρας.(75)

'Εδῶ γίνεται ἀπαραίτητη μιὰ ἔξήγηση. 'Ο ποιητής δὲν
ἀρνιέται ἀπόλυτα τὸ μεγαλεῖο καὶ τὴν ἀξία τῆς ἀρχαιοελληνι-
κῆς κληρονομίας. Αὐτὸ τὸ ξεκαθαρίζει παστρικὰ καὶ συχνά.
'Ο ποιητής μαστιγώνει αὐτὸ ποὺ περασμένο πιὰ γιὰ μᾶς καὶ
σάπιο καὶ φεύτικο ὑπάρχει στὴν κληρονομία αὐτῇ καὶ ἐκεῖνο
ποὺ τὴν παραμορφώνουν, γιατὶ σ' ὅνομά της θέλουν νὰ θά-
ψουν τὴ σημερινὴ ἀποστολὴ καὶ τὸ μέλλον ἐνὸς ὀλόκληρου
λαοῦ.

Μὰ δέχεται μ' ἀνοιχτὴ ἀγκαλιὰ δσα ἀληθινὰ μᾶς προσ-
φέρει ή κληρονομία αὐτῇ.

Ἐīν' ἐδῶ κλειστοὶ μέσ' στὰ κιβούρια,
μέσ' στὰ λαγκάδια εἰναι κρυμμένοι
— γιὰ νεκρούς ἡ πλάσῃ ἄς μὴν τοὺς κλαίει—.
Οἱ πηγὲς οἱ ἀθόλωτες τῆς σκέψης,
οἱ ἀσυνέφιαστοι τῆς τέχνης οὐρανοὶ
οἱ Ἀθάνατοι κι' οἱ Θραῖναι (76)

Μὰ ὁ ποιητής δὲν σταματᾷ αὐτοῦ. Καταλαβαίνει ὅτι ἡ ἀρχαιοελληνικὴ κληρονομία δὲν ἀνήκει μονάχα στὸ νεοελληνικὸ ἔθνος—ἐνῶ αὐτὸ οὐσιαστικὰ ὑποστηρίζουν οἱ ρωμιοὶ ἀρχαιοκάπηλοι, συντρίβοντας ἔτοι κάτω ἀπ' τὴν οὐροπικὴ προσήλωση στὴν φευτοαποστολὴ τῆς συνέχισης τοῦ ἔργου τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν βυζαντινῶν, τὸν σημερινὸ πραγματικὸ προορισμὸ τοῦ ἔργαζομένου νεοελληνικοῦ ἔθνους, πρᾶγμα ποὺ μονάχα στοὺς ἔκμεταλευτές τοῦ Λαοῦ συμφέρει, καὶ εύνουχίζοντας, στεβλώνοντας τὴν πραγματικὴ παγκόσμια σημασία τῆς κληρονομίας αὐτῆς—μά σ' ὀλόκληρη τὴν ἀνθρωπότητα.

Τὴ στερνὴ πατρίδα τους τὴν παρατὰν
ἀπὸ φύσημα σπρωγμένοι ὁρμητικώτατο.
Γύφτοι γίνονται κι' οἱ Ἐβραῖοι,
ὅπως πάντα, κι' ἐρμοσπίτες νικητὲς
καὶ τοῦ κόσμου γίνονται πολίτες
οἱ Ἀθάνατοι κι' οἱ Θραῖναι. (79)

Ξεσηκώνεται ὁ ποιητής γιομάτος δίκαιη ἀγανάκτηση
καὶ ξεσκεπάζει ὅλους ἐκείνους πού θέλησαν νὰ μπαλσαμώσουν
καὶ νὰ μουμιοποιήσουν αὐτὸ ποὺ ζωντανὸ καὶ ἀξιούπάρχει
στὸ ἀρχαιοελληνικὸ πνεῦμα, αὐτοὺς ποὺ τὸ πνεῦμα αὐτὸ τὸ
φυλακίζουν μέσα στὰ μπουντρούμια τοῦ μεσαιωνικοῦ σκοτα-
δισμοῦ τους. Πόσο πιὸ σωστά καὶ πιὸ ζωντανὰ νιώθει αὐτὸς
τὴν ἀξία καὶ τὴ λαμπρότητα τοῦ πνεύματος, καὶ πόσο κουρε-
λιάζει τοὺς φευτοσοφούς σαβανιστές του!

Καὶ σπρωγμένοι ὡς ἐδῶ πέρα
οἱ Ἀθάνατοι κι' οἱ Θραῖνοι
ἀπὸ δάνεμους καὶ φουρτούμενοι
καὶ σεισμοὺς καὶ χαλασμούς,
καὶ καραβοτσακισμένοι
καὶ σκηρὸς κατατρεγμένοι
κι' ἀπὸ ἔνους καὶ δικούς!
Καὶ κρυψώνες ηύρανε καὶ σκῆτες,
μοναστήρια καὶ κελλιά,
κ' ηύρανε παλάτια καὶ σχολειά
καὶ δὲν ηύρανε τὸν ἥλιο
καὶ τὴ λευτεριά,
καὶ δεθῆκαν κι' ἀρωστήσαν
καὶ λιχτικιάσαν τ' ἀπολλώνια τάκορμιά
καὶ γινήκαν βρυκολάκοι καὶ στοιχειά.
Βρῆκαν κάτεργα καὶ κάστρα
καὶ μιὰ πλάση ἔνη, μιὰ στενὴ πλάση
ξελογιάστρα.
"Ορνια γίνανε λυπητερά

καὶ μαρμαρωμένα βασιλόπουλα
ἡ ζωὴ κι' ἡ νιότη κι' ἡ χαρά.
Γίνανε ἡ σὰν σρωστα λουλούδια
τροπικά στὰ θερμοκήπια,
ἡ φυτρώνανε μαζί^{τέρεπια.}
Ζήσανε κουλουριασμένοι
μέσ' στοῦ δάσκαλου τὰ χέρια
κι' ἀπὸ κάτω ἀπ' τὴν κοντόφωτη
ματιά
Ζήσανε ζωὴ μέσ' στὰ δεφτέρια,
Ζήσανε ζωὴ μέσ' στὴ σκλαβιά,
Ζήσανε ζωὴ τυραγνισμένη,
καὶ τοὺς ηύρε μιὰ λατρεία κατα-
(ραμένη,
σὰν τὰ βάσανα καὶ σὰν τὴν κατα-
φρόνια,
χίλια χρόνια, χίλια χρόνια! (79—80)

Μὰ καὶ τὸ ἀρχαῖο πνεῦμα ξεσηκώνεται ἐνάντια στὴν
τέτια μεταχειρίση ποὺ τὸ κράτησε μουχλιασμένο καὶ θαμμένο
ὅ Βυζαντινὸς μεσαιωνικὸς καὶ διακηρούτει:

Θὰ διαβούμε καὶ στεριές καὶ πέλαγα, κι' ὁ ἀσκητής θὰ φιλιωθεῖ μὲ τὴ
ὅπου πᾶμε θάβρουμε πατρίδες
καὶ τὸ γάλα τῆς χαρᾶς ξαίδα θὰ
Καὶ πλανήτες μὲ ξικό μας φῶς,
τὸ δικό μας φῶς θὰ ρίξουμε
νηστευτή, κ' ἔνα κρασί θὰ σὲ μεθύσει.
ὅπου θάμπωμα καὶ βράδειασμα στὴ
(81—82)
Ιφύση:

Νὰ πῶς, μὲ τὰ λόγια τοῦ ποιητῆ, τὸ ἀρχαῖο πνεῦμα δινειρεύτηκε
τὸ ξεσκλάβωμα ἀπὸ τ' ἀποπνικτικὸ καὶ μεσαιωνικὸ ἀντιδρα-
στικὸ ἀγκάλιασμα, πῶς βλέπει τοὺς «κακόσορτους σοφούς» καὶ
τοὺς «στέρφους δασκάλους» καὶ πῶς δραματίζεται τὸ μέλλον:

Μόλις βγοῦμε ἀπ' αὐτὸ δὰ τὸ κοιμητήρι
πρὸς τὸ φῶς καὶ τὰ τετράπλατα τοῦ ἀέρα,
σὰν τὰ πρῶτα θάβρουμε τὰ νειάτα,
κι' δξω ἀπὸ τὰ στενὰ κιβούρια
Καίσαρες κι' Ἀλέξαντροι, θ' ἀνοίξουμε
μὲ τοῦ λόγου τὸ σπαθὶ τὴ στράτα.

"Ολυμπών κορφές καὶ Πάρνασσόν
κι' ἀπ' τὴ σκέψη κι' ἀπ' τὰ μέτρα μας
γίνοντ' "Ανθρωποι καὶ Παρθενῶνες·
πέρα ως πέρα στὴν ψυχὴ μιὰ νεκρανάσταση.
Τὸ μεγάλο Πᾶνα δόλόχαροι
ξαναπροσκυνῶν οἱ αἰῶνες!

Κι' οἱ κακόσορτοι σοφοὶ κ' οἱ στέρφοι
δάσκαλοι, ποὺ χρόνια καὶ καιροὺς
ἔτσι μᾶς κρατήσανε σαβανωμένους
καὶ Ιμαζὶ μᾶς πᾶνε σέρνοντάς μας
ἄγια στερνολείψανα
τοῦ χαμένου Γένους.

"Ἔτσι βλέποντάς μας χρυσοφτέρουγους
ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὰ χέρια τους νὰ φεύγουμε
σὲ ἀποθέωση που δὲν θὰ ξαναγίνει,
θὰ πιστέψουν πώς σαρκώθηκαν χρυσόνειρα
κι' ἀπὸ τῆς θεότης μας τ' ἀντίφεγγα
σᾶν ἡμίθεοι ότι φαντάζουν ως κ' ἔκεινοι (82—85)

Μὰ δὲ ποιητὴς δὲν τὸ θέλει αὐτὸ γιατὶ καταλαβαίνει διτὶ^{οι} τέτοιοι «ψευτοημίθεοι» ἐκμεταλλευόμενοι τοὺς «'Αθάνατους
καὶ τοὺς 'Ωραίους». σάν σύμβολα τῆς σημερινῆς ἀπόλυτης ἀ-
ξίας καὶ ἀμεσῆς ζωντανῆς ἐπικαιρότητας, ἀποτελοῦν θανάσι-
μο κίνδυνο γιὰ τὸ "Εθνος. Γι' αὐτὸ κι' ἀπαντάει, παρ' ὅλο πού,
καθὼς εἶδαμε, δὲν ἀρνιέται τὴν τεράστια μὰ πάντοτε σχετι-
κὴν ἀξία, γιατὶ τίποτα δὲν ἔχει γι' αὐτὸ τὴν ἀξία τῆς ζωῆς,
τῆς σημερινῆς πραγματικότητας τοῦ ἥλιου—τῆς ἀρχαιοελληνι-
κῆς κληρονομίας:

Κι' ἀποκρίθηκε ἡ ψυχὴ μου
καὶ τοὺς λέει:

σάμπως νῦνταν ὄρθοστύλωτοι μπρο-

σοὶ 'Αθάνατοι κ' οἱ 'Ωραῖοι:
«Περάσετε ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὴ θά-

λασσα τοῦ κόσμου

σὰν πνοή

μαλακώτατου μαστρου

ποὺ τὸ πλάθει ως καὶ τὸ κῦμα
κάνοντάς το μιᾶς παρθένας λυγερῆς

Ικορμί:

Μὰ καὶ στὴ θάλασσα τοῦ κόσμου
κ' ὕστερος ἀπὸ σᾶς καὶ πάντα

σὰν ἔχτες
μὰ σὰν τώρα θὰ ξεσπάνε

θὰ φιλιούνται καὶ θὰ μάχωνται
καὶ δόλοι χίλιοι ἄνεμοι, χίλιες

μπόρες καὶ χιονιές.

Μὰ στὴ θάλασσα τοῦ κόσμου
ξανὰ δὲ Μάνης, ποὺ σᾶς γέννησε
δὲ θαρρεῖ.

[στὰ μου Αὔρες εἴστε διαβατάρικες,

τὴν αἰώνια πολύταρσήη
σὰν πρώτα θὰ τὴ δέρνει

κάθε ἀνεμική.

Τὶ κι' ἂν εἴστε σεῖς ἀθάνατοι;
τὴ ζωὴ τὴν δλοζωντανή

μιὰ φορὰ

τὴνες ζήσατε πλάσματα
μὲ τ' ἀκέρια σας κομιδά

στῆς μακαρισμένης τῆς πατρίδας σας

τὸν δέρα καὶ τὸν ἥλιο:

δόλος δέρας τώρα κι' δόλος ἥλιος
γιὰ σᾶς πιὰ καὶ ποτὲ πιὰ

δὲ θὰ ξαναζείστε στὴ ζωὴ σας

ξωτικά.

(33—84)

"Ἔτσι δὲ ποιητὴς παστεικά καὶ ντόμπρα ξιφλεῖ μὲ τὰ πα-
λιά, ποὺ οἱ ἀρχαιοκάπηλοι θέλουν νὰ τὰ κρατοῦν χαλινάρι
καὶ ἀγκωνάρια ἀσήκωτα σὲ βλάβη τῆς σημερινῆς μας ζωῆς
κι' ἀποστολῆς.

'Η παλιὰ ἡ ἀρχαία
Ἐλλάδα μιὰ καὶ ἀγύριστη
πάει, καὶ νὰ μὴν κλαῖς!
Κι' δποιος δοῦλος σας θὰ γίνει
καὶ σᾶς πάρει καταπόδι
ἡ ἔνας μόνος ἡ ὅλο γένος
θὰ σβυστεῖ μὲ σᾶς!

(84—85)

"Ἡ νεκρὴ προσήλωση στὰ παλιὰ ὁδηγᾶ στὸ χαμὸ δλό-
κληρου τοῦ ἔθνους, ὅπως τῷφερε στὸ γκρεμὸ καὶ στὰ 1897—
1898. Ὁ ποιητὴς καταδικάζει ἀλύπητα ὅλη τὴ νεοελληνικὴ ὕ-
στερ ἀπὸ τὸ 1821 ἔξελιξη, ποὺ θέλησε τὸ λαὸ δοῦλο τῶν πε-
ρασμένων, γιὰ νὰ ἔχει πηρετηθοῦν ἔτσι ὅλα τ' ἀντιλαϊκά πλου-
τοκρατικά συμφέροντα, καὶ ἐμπόδισε τὴ λαϊκὴ πρόοδο καὶ ἀ-
νόρθωση.

Καὶ δπως εἶδαμε κι' ἀλλοῦ, δὲ ποιητὴς δὲν σταματᾶ στὴν
ἄρνηση. Δὲν τὸν Ικανοποιεῖ μονάχα τὸ γκρέμισμα. Στὸν τόπο
αὐτούνοῦ ποὺ χαλᾶ μᾶς δίνει μιὰ καινούργια θέση, δπου ζε-
καθαρίζει τὴν ἀνάγκη τῆς ζωντανῆς δημιουργίας, ἐπεξεργα-
σίας, ἀναπροσαρμογῆς, καὶ κατανόησης τῆς ἀρχαιοελληνικῆς
κληρονομιᾶς. "Ἔτσι ποὺ νὰ μὴ μᾶς σταθεῖ ἐμπόδιο στὸ δρόμο
μας, μὰ ἐνισχυτής καὶ βοηθός. 'Απ' τὴν κληρονομία αὐτὴ πρέ-
πει νὰ πάρουμε αὐτὸ ποὺ καὶ σήμερα μέσα στὶς σύγχρονες
συνθῆκες διατηρεῖ κάποιαν ἀξία, νόημα, σημασία, μικρὴ εἴτε
μεγάλη. Σὲ καμμιὰ δύμως περίπτωση δὲν μπορεῖ νᾶναι τὸ κύ-
ριο καὶ βασικό, μὰ μονάχα τὸ δευτερεύον καὶ βοηθητικὸ στὸ
τωρινό μας ξετύλιγμα:

Καὶ μονάχα δποιος μαζὶ σας
δὲν θὰ χάστε τὸν έαυτό του,
καὶ θὰ κόψει μόνο ἀπ' τ' ἀνθια σας
γιὰ νὰ στεφανώσει τὰ μαλλιά του—
μόνο ἐκεῖνος δῶ κάτου
στολισμένος θὰ τραβήξει σὰ γαμπρός,
θὰ τραβήξει στολισμένος μὲ τὴ χάρη σας,
θὰ τραβήξει μπρός!

(84—85)

"Απ' τὴν πλούσια καὶ κολοσσαία ἀρχαιοελληνικὴ κληρο-
νομία (ὅπως κι' ἀπ' ὅλην τὴν κληρονομιὰ τοῦ παλιοῦ πολιτι-
σμοῦ πούνται δὲ πρόδρομος κι' ὁ φυσικὸς πατέρας ὅλης τῆς κα-
τοπινῆς πανανθρώπινης ἔξελιξης καὶ δημιουργίας) πρέπει νὰ
πάρουμε ἐκεῖνο ποὺ στέκει ἐπιστημονικά καὶ βοηθάει στὸ πάρα

πέρα ξεσήκωμά μας. "Ολα τάλλα θέλουνε—φυλάγοντάς τα,
βέβαια, σάν ἀρχαιολογικό θησαυρό καὶ σάν κομμάτι ἄσβυστο
τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητας—ξεκαθάρισμα καὶ ἀποστράτευ-
ση ἀπὸ τῇ σημερινὴ ἐνεργὸ λαϊκή—κοινωνικὴ δράση. Πόσο ὁ-
μορφα τὸ ξεκαθαρίζει αὐτὸ ὁ ποιητής:

Οι Ἀθάνατοι κ' οἱ Ὡραῖοι θὰ βοη- Δέ φοβᾶμαι ἔγῳ ἀπὸ Τοῦρκο
τῶν Ἐθνῶν τῇ στράτᾳ, θήσετε καὶ τ' ἀρπάγια σὲν μὲ πιάνουν
μὰ οἱ Ἀθάνατοι κ' οἱ Ὡροῖσι δὲ θὰ οὕτ' ἡ Ἑλλάδα σας θαμπώνει με,
πόδια στὸ ἔθνη καὶ φτερά στὰ νειάτα· δῶσε τὸ λιβάνι δὲ μὲ μέθυσε
πόδια καὶ φτερά εἰναι τῶν ἔθνῶν καμμᾶς δόξας περασμένης
τὰ φτερά, τὰ πόδια καὶ τὰ νειάτα καὶ λατρείας καμμᾶς.
Οι Ἀθάνατοι κ' οἱ Ὡραῖοι θὰ βοη- Κάνα πάπυρο κι' ἀν εὔρω
θήσετε τένε καίω γιὰ νὰ πετύχω ζέστα ἡ φῶς.

τῶν Ἐθνῶν τῇ στράτᾳ,
σάν τ' ἀστέρι πῶχει χρόνια
χρόνια καὶ καιροὺς σύμπει
μὰ ὄρφανὸ τὸ φῶς του ἀκόμα περ-
πατάσθε
μέσ' στ' ἀπέραντα κι' ἀχνοφωτάει
τὸν ἀκούραστο νυχτοταξίδευτη...
Εἴτε μουσικὴ εἴτε λάμψῃ
εἴτε ἐνὸς χαμένου διόβα,
μὰ πνοή.
Ω φαντάσματα πεντάμορφα
εἴμ' ἔγῳ τὰ δυό τ' ἀχώριστα
σάρκα καὶ ψυχή! 86.-87

Πόσο θετικός καὶ γερδός προβάλλει ἔδω ὁ ποιητής ποὺ
μ' ὅλες του τὶς δυνάμεις διακηρύττει τὴν προσήλωσή του στὴ
σημερινὴ ἀποστολὴ τοῦ Λαοῦ, στὰ σημερινὰ ἀνθρώπινα ἰδα-
νικά, στὴ ζωντανὴ πραγματικότητα, ποὺ καίει τὸν πάπυρο
γιὰ ν' ἀποχήσει ζέστα καὶ φῶς καὶ ποὺ διαλαλεῖ στὰ πέρατα
τὴν πίστη του στὰ δυό τ' ἀχώριστα, τὴ σάρκα καὶ τὴν ψυχή,
πούναι ἡ ἀλήθεια! Καὶ πόσο μικροὶ φαίνονται ὅλοι ἑκεῖνοι,
ἔχθροι καὶ «φίλοι», ποὺ μ' ὅλα τὰ μέσα βάλθηκαν, νὰ τονε
παραμορφώσουν γιὰ νὰ μᾶς τὸν παρουσιάσουνε δοῦλο σὲ ψεύ-
τικα ἰδανικά, ποὺ τόσο αὐτὸς πολεμᾶ καὶ τσακίζει. "Ομως
ὁ ποιητής πολὺ περισσότερο ἀπ' τὴν ἀρχαιοελληνικὴ κληρο-
νομιά, δὲ μπορεῖ ν' ἀγνοήσει τὸ Βυζαντινὸ μεσαιωνισμό, ποὺ
γιὰ πιὸ ἀντιδραστικὴ ἐκδήλωσή του ἔχει τὴ φαναριώτικη παπα-
δοκρατία. Τὸ Βυζαντιο μᾶς δίνει τὴν εἰκόνα τῆς πιὸ δλοκλη-
ρωτικῆς, θὰ μποροῦσε νὰ πεῖ κανεὶς, κατάπτωσης πούχει νὰ
μᾶς ἐπιδείξει ἡ ἱστορία. Καὶ ὅμως, αὐτοὺς ποὺ οὔτε τὸν ἔαυτό
τους δὲν μπόρεσαν νὰ σώσουν, θέλουν νὰ μᾶς τοὺς παρου-
σιάσουν σάν τοὺς πρωτεργάτες τῆς Ἀναγέννησης καὶ σάν πα-
ράδειγμα ποὺ ἐμεῖς σήμερα πρέπει ν' ἀκολουθήσουμε καὶ νὰ
συνεχίσουμε. "Αν πιστέψουμε σ' αὐτό, τότε πρέπει μονάχα τὴ
μοῖρα μας νὰ κλαῖμε. 'Ο Βυζαντινὸς φαναριώτισμὸς κατέστρε-
ψε δσα μπόρεσε ἀπὸ τὸν ἀρχαιοελληνικὸ πολιτισμό, γιατὶ βρι-
σκόταν σὲ βασικὴ ἀντίθεση μ' αὐτὸν καὶ ἥρθε καὶ σ' ἀνοιχτὴ
σύγκρουση μαζὶ του. Μὲ τοὺς μισθοφόρους του ἔπινγε κ' ἔξόν-
των τὰ ἐκατομμύρια τῶν ἀγροτῶν τῆς αὐτοκρατορίας καὶ

ἔφτασε, χάρη στὴν ἐσωτερικὴ ἀναπόδρεπτη σαπίλα καὶ ἀπο-
σύνθεσή του, στὴν πιὸ ἔξευτελιστικὴ κατάπτωση. "Ωστε, αὐτού-
νοῦ τὸ παράδειγμα πρέπει ν' ἀκολουθήσουμε; Καὶ δῆμος τίποτε
τὸ καλλίτερο δὲν ἔχει νὰ μᾶς ὑποδείξει ὁ πλουτοκρατικὸς
νεοελληνικὸς σωβινισμὸς καὶ οἱ θεωρητικές κορυφές του!

Τὴν κατάντια τοῦ Βυζαντίου στὶς παραμονὲς τῆς ἄλωσης
μᾶς τὶς ζωγραφίζει ἀνυπέρβλητα ὁ ποιητής:

Καὶ ἦταν οἱ καιροὶ ποὺ ἡ Πόλη ξενυχτοῦσε
πόρνη
καὶ τὰ χέρια τῆς δεμένα τὰ κρατοῦσε
καὶ καρτέραγε.
Καὶ καρτέραγε τὸν Τοῦρκο νὰ τὴν πάρει. (36)

Τὴν κατάρρευση τοῦ Βυζαντίου τὴν προκάλεσαν οἱ ἔδοι
οἱ ἄρχοντές του. Καὶ δὲ ποιητής γι' αὐτὸ δὲ θέλει ν' ἀφήσει
ἀξεκαθάριστο τὸ ζήτημα τῆς σημασίας γιὰ μᾶς τοὺς νεοέλ-
ληνες τῆς Βυζαντινῆς κληρονομιᾶς, χριστιανικῆς καὶ μή, ποὺ
στὰ χέρια τῶν πατριδοκάπηλων εἶναι τὸ δεύτερο γερὸ ἀτοῦ
γιὰ τὴν ἔξαπάτηση καὶ ὑποδούλωση σήμερα τοῦ Λαοῦ. 'Αρνιέ-
ται καὶ σ' αὐτὴ τὸ δικαίωμα τῆς ζωῆς γιατὶ στέκει ἔξω ἀπὸ
τὴ σημερινὴ καινούργια ζωή, τὸ δικαίωμα νὰ καθορίζονται
ἀπ' αὐτὴν καὶ νὰ ἔξαρτῶνται ἀπ' αὐτὴν οἱ σημερινοὶ μᾶς
δρόμοι:

"Ἐλληνες χριστιανομάχοι
καὶ πολύθεοι, στερνολείψανα
διαλεχτὰ καὶ μετρημένα,
καὶ τοῦ Ναζαραίου ἐσεῖς πιστοὶ
πλήθια ἀπὸ τὸ ῥάσο δδηγημένα,
κράχτε, φωτοκαῦτε κι' ἀφορίστε,
ὅλοι εἰδωλολάτρες εἰστε.
Καὶ κανεὶς σας καὶ κανεὶς
καὶ σοφίας κι' ἀν εἶναι θᾶμα καὶ τιμῆς
ἀπ' τὸν ἥλιο τῆς ζωῆς δέν τηνε παίρνει
τὴν ἀχτίδα ποὺ τὸ φῶς τοῦ φέρνει. (34)

Καὶ ἀποχτοῦνε ἐπικαιρότητα τὰ λόγια τοῦ ποιητῆ στὸν
καλόγηρο (τὴν παπαδοκρατία), πού φαντάστηκε πώς μὲ τὴν
φωτιά θὰ μποροῦσε νὰ ἔξοντώνει τὴν ἀλήθεια ποὺ σκόρπιαγε
καὶ διάλυε τὰ ζοφερά σκοτάδια του:

"Αναβε φωτιές, καλόγερε,
κάψε, κάψε, στὰ χαμένα καῖς·
ἀπ' τὴ στάχτη τῆς φωτιᾶς του
τῆς Ἰδέας ὁ χρυσαρτός
τὶς φτερούγες του τεντώνει πιὸ πλατιές
πρὸς τὰ ύψη, πρὸς τὸ φῶς. (95)

Δὲν τὸν Ἰκανοποιεῖ δῆμος τὸν ποιητὴ οὔτε ὁ ἑθνικός (πολύθειστής) φιλόσοφος:

Καὶ ἐσὺ πλάθε καὶ ξανάπλαθε, φιλόσοφε,
τὴν πολύθεη τὴν λατρεία,
πάρε ἀπ' τοὺς ἀρχαίους τὰ δύναματα,
πάρε ἀπ' τοὺς χαλδαίους τὰ μυστήρια.
“Ολα σου τὰ πλάσματα τοῦ κάκου!
καὶ τὸ χτίσμα σου δὲν εἶναι παρὰ μνῆμα
κι' ἄς εἶναι ἀσπρό καὶ μεγάλο καὶ σεμνό.
Κι' ὅταν ἀπάνω σου ἀργοστέται
σάμπως νᾶναι ζωντανὸ
ὁ ἵσκιος εἶναι δέντρου ἢ βρυκολάκευ!

Η σκέψη τοῦ γύφτου—ποιητῆ καὶ πάλι ξεπροβάλλει λαμπικαρισμένη καὶ καθάρια. Τοποθετεῖ δίπλα τὸν φιλόσοφο καὶ τὸν καλδύγηρο ἐκπρόσωπο τοῦ Βυνζαντινοῦ μεσαίωνα. Δὲν τοὺς παρουσιάζει σὲν φίλους, μὰ σὰν δχτρούς, δπως οὔτε ὁ ἄλλος. “Αν τοὺς τοποθετεῖ κοντά-κοντά, ύπογραμμίζοντας τὶς ἀντιθέσεις τους, εἶναι γιὰ νὰ τοὺς κρίνει καλλίτερα. Καὶ ἡ κρίση του καταδικάζει κι' ἀποτελειώνει καὶ τοὺς μποροῦν νὰ σταθοῦνε σὰν ζωντανὰ σύμβολα καὶ κοινωνικά κίνητρα στὸ νεοελληνικὸ ἔτελοιγμα, δπως μᾶς τοὺς ἐπέβαλε καὶ θέλει νὰ τοὺς διατηρήσει ἢ πλουτοκρατικὴ ἀντίδρυση πού, φυσικά, δὲν καταλαβαίνει τὸ τερατώδικο τῆς προσπάθειάς της, νὰ ἔμφανίσει σὰν ἔνα ένιατο καὶ ἀρμονικὸ σύνολο τὸ ἀρχαιοελληνικὸ θαῦμα καὶ τὸν βυζαντινὸ μεσαιονισμό, ποὺ ἀποτέλεσε τὴν ἀπόλυτη ἄρνηση καὶ ἀκατανοησία τοῦ πρώτου. Φυσικά ἀπὸ μιὰ τέτια «παρὰ φύση» ἔνωση δὲν μποροῦσε παρὰ νὰ ξεπροβάλει τὸ νεοελληνικὸ ἀστοτσιφλικάδικο Ιδεολογικὸ καὶ πεευματικὸ τερατούργημα:

Κάποιο ἀχνάρι κι' ἄν ξανοίγεις, τκαλόγερε,
ποὺ θυμίζει σὰν τὸ διάβα κάποιον “Ολυμπου”
κάποιον ἥχο, σὰν ἀπὸ σειρήνα
κι' ἄν ἀκούσεις, φοβερίζεις μὲ τὴν κόλαση
καὶ στ' ἀρχαῖα χαλάσματα κι' ἄν ἵσως
κρίνα ἀνθοῦν, ξερριζώνεις τα κ' ἐκεῖνα.

(96)

Μὰ καὶ σὺ χριστιανομάχε ἀντάρτη,
τὶ ἀγωνίζεσαι μὲ πεῖσμα νὰ γυρίσεις
τὴν ἀγύριστη πασίχαρη λατρεία
καὶ καταφρονᾶς τὰ πάντα γύρω σου

καὶ μὲ ἀρχαίους ρυθμούς ύμνοιογεῖς
τοὺς θεούς σου καὶ μὲ ἀπόκρυφα βιβλία;
‘Αγωνίζεσαι τοῦ κάκου. “Αλλοι καιροὶ
κι' ἄλλη γνώμη σ' ἄλλη γλωσσα μ' ἄλλα δύναμαι. (97)

Καὶ οἱ δυὸ στέκουν ἔξω ἀπὸ τὴν πραγματικότητά μας, γι' αὐτὸ καὶ κάθε δραστηριότητα ποὺ ἀπευθύνεται στὸ ξαναζωντάνεμα τοῦ παλιοῦ καὶ περασμένου δὲν ἐκπροσωπεῖ παρὰ μονάχα τὴν ἀντίδραση καὶ τὴν πισοδρόμηση. Γιὰ τὸν ποιητὴ δημος, μὲ τὴν ἄρνηση αὐτῶν καὶ τῶν δυό, δὲν δημιουργιέται ἀδιέξοδο. Βλέπει καὶ δείχνει τὸ σωστὸ δρόμο βασισμένο στὴ ζωή:

Θᾶρθει μέρα καὶ θὰ δῶστε τὰ χέρια σας
‘Εθνικοὶ καὶ Γαλιλαῖοι ἀνοιχτομάτες,
ποτισμένοι τὸ βοτάνι τῆς ζωῆς.
τὰ φαντάσματα θὰ δεῖτε σὰν φαντάζουσα
καὶ σ' ἀπλώσετε τὰ χέρια, ἀπ' ὅσα ζοῦν
νὰ κρατήσετε καὶ σεῖς! (97)

Βλέπουμε πόσο καθαρά δημιουργεῖ ὁ ποιητὴς τὴν καινούργια θέση τῶν ἀλληλοσυγκρουομένων παλιῶν. ‘Αρνεῖται καὶ τὰ δυό, καὶ στὴ θέση τους τοποθετεῖ κάτι καινούργιο, ζωτανό. Οἱ «ἀνοιχτομάτες» λαίκες μᾶζες συμφιλιώνονται, διώχνουν τὰ φαντάσματα καὶ ποτίζονται ἀπὸ τὸ βοτάνι τῆς ζωῆς. “Ἐτοι θὰ μεγαλουργήσουν. Κι' ἔτσι θὰ γκρεμοτσακίσουν καὶ τὸ ἀντιδραστικὸ ἀντιλαϊκὸ κατασκεύασμα, ποὺ λέγει ὅτι η «μοίρα τῶν ‘Ελλήνων (ποιῶν ‘Ελλήνων) τῷχει πάντα ν' ἀλληλοτρώγουνται, ν' ἀλληλοσπαράσσουνται καὶ νὰ χάνουνται». Ή ἀλήθεια εἶναι ὅτι τὸν ἀλληλοσπαραγμὸ αὐτὸν πάντα, καὶ πρὶν καὶ τώρα, σ' δλους τοὺς κοινωνικοὺς σχηματισμούς, ποὺ τοὺς δίνουν τὸνομα «‘Ελληνικοί», ἀπ' τὴν ἀρχαιότητα μέχρι σήμερα, τόνε δημιούργησε καὶ τὸν ἔθρεψε ἡ ἀχορτασία τῶν λογῆς—λογῆς ἀφεντάδων-έκμεταλλευτῶν, καὶ ὅτι μονάχα πάνω σὲ μιὰ λαϊκὴ ἀντιπλουτοκρατικὴ βάση μποροῦν οἱ ‘Εθνικοὶ καὶ οἱ Γαλιλαῖοι, δηλαδὴ δ λαός, νὰ δῶσουν τὰ χέρια καὶ νὰ δημιουργήσουν ἀδελφωμένα.

Ο ποιητὴς ξαίρει ποῦ ύπάρχουν οἱ «ἀνοιχτομάτες» δημιουργοὶ τῶν καινούργιων. Ξαίρει ποῦ νὰ τοὺς βρεῖ:

Κ' ηῦρα τὰ θρακιώτικα βουνά
κ' ηῦρα τὶς κορφές τῆς “Ηπειρος”,
κ' ηῦρα κ' ἔθρεψα τὴν πεῖνα μου τὴ λάμια
κ' ηῦρα σὰν πρωτάρη ἔνα Λαὸ
καὶ κυλοῦσε ἀπ' τὶς κλεισοῦρες κι' ἀπὸ τοὺς ζυγούς
μὲ τὰ φουσκωτὰ ποτάμια.
Δὲν τὰ ξαίρει τὰ βιβλία κ' εἰν' ἀκράταγος,
καὶ τ' ἀγάλματα δὲν ἔχει τῶν πολύθεων,

στά ταμπούρια τάχει τά σκολειά
κ' ᔁχει γνώμη, κ' ᔁχει δύναμη και θέλει·
τά λεβέντικα τραγούδια του τά ζει,
κι' ό ίδιος είναι σάν άνάλυμα θεϊκά

(98—99)

Σ' αὐτὸν τὸ Λαὸν ποὺ δημιούργησε τὸ 1821 καὶ ποὺ τὸ παιδιά του «θὰ πλάσουνε βασίλεια τοῦ ἥλιου ταίρια», πρῶτη ἀπ' ὅλα σ' αὐτὸν ἔχει ἐμπιστοσύνη ὁ ποιητὴς καὶ τὸν ἀντιπαραθέτει στοὺς μεγαλόσχημους κοτζαμπάσηδες καὶ φαναριώτες ἐκμεταλλευτές του.

Καὶ τοὺς τρέμουνε τῶν κάμπων οἱ κιοτῆδες
καὶ μὲ ὄνόματα τοὺς κράζουν πονηρὰ
κλέφτες κι' ἀπελάτες καὶ προδότες,
τούς μισοῦν οἱ βασιληάδες κι' ὅλοι οἱ τύραννοι,
κι' εἶναι μέσα στοὺς σκυφτούς τὰ παλληκάρια,
κ' εἶναι μέσ' στοὺς κοιψισμένους οἱ στρατιώτες.
"Ο, τι πολεμάτε γιὰ ν' ἀδράξετε
μ' ἔτσι ἄδειου λόγου ὁρμή,
τὰ ζητᾶνε- αὐτοὶ μὲ τ' ἄρματα στὰ χέρια
καὶ δὲ σκύβουντε γυρτούς βωμούς νὰ ὀρθῶσουν,
κ' εἶναι σᾶν πατέρες τῶν παιδιῶν
ποὺ θὰ πλάσουντε βασίλεια τοῦ ἥλιου ταῖρια (9)

Μέσα στὸ λαὸν αὐτὸν ὁ ποιητὴς δὲν ξεχωρίζει τις φατρίες τῶν ἀφεντάδων, ποὺ θά τους σαρώνει ὁ βουνισμός ὃ ζωνταγόλαικὸς σίφουνας.

Πολεμᾶτε· θά περάσετε γοργά
ζωντανόκεκροι, πολύθεοι, χριστιανοί,
τῶν εἰδώλων, ὃ προσκυνητάδες,
ἀπὸ σπάρτα, εὐώδιαστές ἀπ' ἀγριοθύμια
θὰ φυσήξουν οἱ βουνίσιες οἱ πνοές
καὶ θὰ σβύσουν οἱ εὐκολόσβυστες λαμπάδες (99—100)

Μέχρι έδω ή άνάλυση του «Δωδεκάλογου του Γύφτου»
ἀποβλέπει στὸν ἄποδείξει μὲν ἀτράνταχην πειστικότητα—
γι' αὐτὸν καὶ κάνουμε κατάχρηση ἀπὸ παραθέσεις τοῦ κει-
μένου—ὅτι ὁ ποιητὴς καὶ μὲν τὰ δυό του πόδια στέκεται στέ-
ρεα στὸ χῶμα τῆς σημερινῆς ζωντανῆς πραγματικότητας, δη-
λανιέται καὶ χτυπᾷ ἀλύπητα τὰ φαντάσματα τοῦ παρελθόντος
κι' ὅτι πιστεύει βαθιά κι' ἀδιάσειστα πώς τὸ ἐργαζόμενο
ἔθνος μονάχα ὅταν στηριχθεῖ στὶς ἔδιες του δυνάμεις καὶ
στὰ πραγματικά συγκεκριμένα καὶ ζωντανὰ δοσμένα τῆς
τωρινῆς του ἔξελιξης, θὰ μπορέσει νὰ τραβήξει μπροστά καὶ

22

νὰ πλάσει «βασίλεια τοῦ ἥλιου ταῖρια». «Ολα δσα τοῦ ἀντιστέψουνται στὸ πέρασμά του αὐτό, ὁ ποιητὴς τὰ γκρεμίζει καὶ χτυπᾷ ἀμείλιχτα τὴν κάθε ἀντίδραση καὶ πισοδρόμησῃ. Γιὰ νὰ γενικεύσουμε τὸ συμπέρασμά μας αὐτό, καὶ γιά νὰ τὸ ἐπεχτείνουμε στὸ σύνολο τῶν φιλοσοφικῶν καὶ κοινωνικοῖστορικῶν πεποιθήσεων καὶ κατευθύνσεων τοῦ ποιητῆ, ὅπως τούλαχιστο ἀναπτύσσουνται τὸ «Δωδεκάλογο τοῦ Γύφτου», θὰ ἐπιμείνουμε λίγο ἀκόμα στὸ σημεῖο αὐτό. Μὲ κανένα τρόπο δὲ θέλει ὁ ποιητὴς νὰ ξεκολλήσει ἀπὸ τὸ χῶμα τῆς ζωντανῆς πραγματικότητας. Βρίσκει πολλοὺς τρόπους νὰ τὸ διακριθεῖ αὐτό:

καὶ θάρθεῖ μιᾶς μέρα, μαύρη μέρα!
κι' ἡ ψυχὴ σου, ὃ πολιτεία,
θά κατασταλάξει πέρα, πέρα,
στὴν καμαρωμένη γῆ,
στοῦ ἥλιου τὴν χαρά, στ' Ἀπρίλη τὸν ἄέρα

Τὸ δημιουργικὸ μαγικὸ βιολί του τὸ παίρνει κு' αὐτὸ ἐπ' τῇ γῆ, γιατὶ φυτρώνει ἀπ' αὐτή· καὶ ἀπ' αὐτή παίρνει τὴ δύναμή του;

κάτι ἀγναντεύω κατὰ τῆς γῆς
μισοθαμένο μέσ' στὸ χῶμα
καὶ ποὺ ξεμυτίζ' ἀπό τὸ χῶμα,
σκύβω καὶ βρίσκω ἔνα βιολί. (146)

"Ολα ὅσα χτίζει καὶ δημιουργεῖ, ὅλα τὰ στηρίζει στὸ
ἴδιο ἀκατάλυτο θεμέλιο:

Στῆς καλῆς μού τὰ σπλάχνα σαλεύει
μιᾶς χιλιόζωης ὁ σπόρος ζωῆς.
Εἶμαι ή σάλπιγγα ἐγώ μιᾶς ἀνάστασης,
κ' εἴμαι ή σκάλα ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν γῆ. (185)

’Απ’ τὴν ἴδια πηγὴ ἀντλεῖ ὁ ποιητὴς ὅλη τῇ δύναμῃ του
 Μέοστηῆς γῆς τὰ σπλάχνα οἱ ρι· Ἰσια πρόδις ἐμᾶς τὰ λόγια της,
 τὸν ἄωρο χυμὸν τὸν παιίνουν ζες μας κι’ δσα θὰ θὰ σοῦ πούμε ἐμεῖς
 τὸν ὀλόσισια ἀπ’ τὰ μαστόρια εἰναι μοῖρα κι’ ἰσιορία
 τῆς Μητέρας γῆς καὶ φέρουν καὶ παράδοση τῆς γῆς. (185)

Καὶ μονάχα στὴ γῆ καὶ στὴ φύση μπορεῖ νὰ σταθεῖ μιὰ—σύμφωνα πάντα μὲ τὸν ποιητή-Γύφτο—πραγματικὴ κι' ἀληθινὴ κι' ἐπιστημονικὴ δημιουργία. "Οποιος τῆς γκρεμίζει τὸν ψεύτικο «"Ολυμπό» τῶν ἀρχαίων Θεῶν καὶ φωνάζει «Γιούχα, «Ολυμπε ἀπ' ἀχνούς!» καὶ στὴ θέση του ύψωνει τὸ δεύτερο "Ολυμπό: τὴ Φύση, καὶ τρίτον "Ολυμπό: τὴν ἐπιστήμη, καὶ ἀπὸ τὸ ταῖριασμα, τὸν ἀρχαβώνα αὐτὸν «τῆς καρδιᾶς

ΛΑΜΠΡΟΣ ΠΟΡΦΥΡΑΣ

Τέτια ἐποχή, πέθανε στὸν Πειραιᾶ πρὶν δέκα χρόνια διποιητῆς τῶν «Σκιῶν». Τὸν ξανάφερε στὴ μνήμη μου ἡ ἀπελευθέρωση τῆς Ἑλλάδας κ' ἡ ἀναπόληση τῆς ζωῆς μου στὴν Ἀθήνα.

Ο Λάμπρος Πορφύρας δὲν εἶναι ἄγνωστος ἐδῶ. Συχνὰ δημοσιεύονταν ποιήματά του στὶς ἐφημερίδες μας, κι' ὅσοι ἔχουν περάσει τὸ Γυγνάσιο ξαῖρουνε κάτι περισσότερο γι' αὐτὸν, ἀπὸ τὸ μάθημα τῶν Νεοελληνικῶν. Ἐπίσης, μερικά σημειώματα γιὰ τὸ ἔργο του εἶδαν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος, τότε ποὺ πέθανε διποιητῆς. Ἀλλά, ἀσφαλῶς, ἀξίζει νὰ γνωσθεῖ μὲ ἄλλην εὐκαιρία εὐρύτερα καὶ ἀναλυτικότερα ἡ ποίηση τοῦ Πορφύρα.

Στὰ Νεοελληνικά γράμματα διποιητῆς τῶν «Σκιῶν» κατέχει μιὰν ἀπὸ τὶς πρῶτες θέσεις ὡς λυρικός, ὡς μάστορας τοῦ στίχου, ποὺ πλούτισε τὴ λυρική μας ποίηση μὲ κλασικὰ ὑποδείγματα στροφῶν, γεμάτων πάθος, ὁμορφιά, νοσταλγία, ἐσωτερικὴ διαύγεια καὶ βαθύτατο αἰσθημα.

Δὲν ἔχει, βέβαια, μεγάλα φόντα. Δὲν ξανοίγεται σὲ κοσμοθεωρίες, σὲ πλατιές πνευματικές ἀναζητήσεις, σὲ καθολικὰ κοινωνικὰ αἰσθήματα. Δὲν ἐκφράζει τὶς πανανθρώπινες ἀνησυχίες κ' εἶναι μιὰ ποίηση καθαρὰ ὑποκειμενική, ποὺ τραγουδάει μονάχα μερικές στιγμές μιᾶς εὐαίσθητης ψυχῆς, παραδομένης στὴ σιωπή, στὸ ρεμβασμὸν καὶ στὴν ὀνειροπόληση. Μᾶ ἔχει τὸ μεγάλο προτέρημα νὰ εἶναι ζωντανή καὶ ἀληθινή, ἀνεπιτήδευτη καὶ πρὸ παντὸς ἀνθρώπινη.

Ο Λάμπρος Πορφύρας ἐπέρασε στὸν κόσμο αὐτὸν σὰ μιὰ σκιά. Εξησε σὰν ἔνας ἥρεμος καὶ μεταριώμενος νοσταλγός, ποὺ στέκεται σὲ κάποιο ἀκρογιάλι καὶ κάτι καρτερᾶ νὰ διακρίνει στὰ βάθη τοῦ ὄρίζοντα, βαθιά στὸ πέλαγο —ἔνα καράβι, μιὰ βαρκοῦλα μὲ κατάλευκα πανιά, μιὰ γόντολα ἵσως μὲ ἀφροὺς στεφανωμένη, ἔτοιμη νὰ τὸν μεταφέρει στοὺς κόδσους τῆς σιγῆς καὶ τῶν ὀνείρων.

Λέξ καὶ περίμενε καρτερικά τὴν ἐπίσημη στιγμὴ τοῦ τελευταίου του ταξιδιοῦ, χωρὶς οὔτε νὰ βιάζεται γι' αὐτό, οὔτε νὰ τὸν βαραίνουν οἱ πικρίες τῆς ζωῆς.

Στὰ χείλη του ποτὲ δὲν ἀφησε νάνεβουν λόγια πικρά γιὰ τοὺς ἀνθρώπους. Τοὺς ἀγαποῦσε μὲ ὅλες τὶς ἀδυναμίες τους, τοὺς συγχωροῦσε ὅλα τους τὰ λάθη καὶ ζούσε ἀνάμεσά τους μιὰ φτωχὴ καὶ ταπεινὴ ὑπαρξη, ποὺ δὲν ζήτουσε ν' ἀλλάξει οὔτε τὴ δική της τύχη οὔτε τὴν τύχη τῶν ἄλλων. "Ηλάξει οὔτε τὴ δική της τύχη οὔτε τὴν τύχη τῶν ἄλλων.

θου καὶ τοῦ νοῦ σου» (τῆς Ἐπιστήμης) «μὲ τὰ πάντα τῆς ζωῆς» (τῆς Φύσης) θὰ βρεῖς, ἀνθρωπε, τὴν ἀλήθεια. Μὲ μιὰν ὑπέροχη διαύγεια καὶ ἀκατανίκητη δύναμη στερεώνει ἐδῶ ὁ ποιητῆς τὸ μοναδικὸ δυνατὸ βάθρο γιὰ μιὰ πανανθρώπινὴ πρόσοδο καὶ μεγαλουργία γιὰ τὴ ζωή, ποῦναι μόνο «δῖνειρο»:

Κι' ἔμακε τῆς γῆς τὸ μάθημα
κι' ἴσιβυσε ὁ παλιός καημός,
"Ολυμπου δεύτερου πλάστης
ἔγινε καὶ λειτουργός.

Μιὰν εἰν' ἡ φύση μὲ δσσα ὄντομασ.
Πάσι τοῦ πρῶτου "Ολυμπου ἡ νειότη
μὲ τὸ δεύτερο πιὸ ἀπάνου
πιὸ ἀξεχώριστη ἡ θεότη.

Πέρα, ἀπάνου ἀπὸ τὰ δῖνειρα,
τὸ βιολί σου μᾶς τραβᾶ,
μὲ τὴ μάνναν γῆ μᾶς δένουν
βαθιά οἱ ρίζες μας βαθιά.

Καὶ παράτησε τὰ δίνειρα,
γύρε, βάλε αὐτὶ στὴ φύση,
παραμάντεμα τὸ ρόδο,
Σίβυλλα τὸ κυπαρίσσι.

Σκληρὰ χτύπα τὴ χιμαίρα,
τ' δῖνειρο εἰν' ἡ ζωή.
στὸ βιολί σου ἄς ἀρμονίσει
τὴν ἀλήθεια ἡ μουσική.

Ποῦ εἰν' ἡ ἀλήθεια; μὴν πλανᾶν ἐσὲ
βαθυνόητα λόγια τάχα;
Τὴν πηγὴ τῆς δὲν τὴν βρίσκεις
μέσα σου, ἀνθρωπε, μονάχα.

Θὰ τὴ βρεῖς παντοῦ στὸ ταίριασμα
—ῶ ἀρραβώνας λυτρωτῆς—
τῆς καρδιᾶς σου καὶ τοῦ νοῦ σου
μὲ τὰ πάντα τῆς ζωῆς.

"Υψωσες τὸν τρίτο ἐσὺ "Ολυμπο,
βόλε ἔκει τὴν ἐπιστήμη,
μόνη ὑπέρχει, ἀγέλαστη είναι.
Ποδ χαρούγελο, ποιὸ ἀσῆμη,
πιὸ χρυσάφι σὰν τὴν δψη τῆς;
Γιούχα "Ολυμπος ἀπ' ἀχνούσι!

(186—188)

**

**

Σύνοψίζοντας ἐδῶ τὴ μέχρι τώρα ἀνάλυση, μποροῦμε δίχως κανένα δισταγμό νὰ καταλήξουμε στὸ πρῶτο μας βασικὸ συμπέρασμα σχετικά μὲ τὴν Παλαμικὴ δημιουργία, ὅπως μᾶς ἐμφανίζεται ἀπ' τὸ πιὸ δλός ἀληθωμένο καὶ τὸ πιὸ θεμελιακό ἔργο του, τὸ «Δωδεκάλογο τοῦ Γύφτου». Φιλοσοφία τοῦ Παλαμᾶ, νυστέρι ποὺ ἀνατομεῖ καὶ ἔξετάζει τὴν ιστορία καὶ τὴν κοινωνία, εἶναι ἡ ύλιστικὴ ἀντίληψη, ὁ ύλισμός.

Βασίζεται ἀποκλειστικά καὶ μόνο στὰ δοσμένα ποὺ τοῦ δίνει ἡ ἀντικειμενικὴ πραγματικότητα καὶ ἀποκρούει κάθε στοιχεῖο ὑπερφυσικό, ποὺ στέκεται ἔξω ἀπὸ τὴν πραγματικότητα, κάθε ιδεαλισμό. Βάζει τὴ φύση πάνω ἀπ' ὅλα, σὰν ἀρχὴ γιὰ ὅλα, ἢ δέχεται τὴ διαλεχτικὴ ἐνότητα τῆς ὅλης καὶ τοῦ πνεύματος.

«Εἶμ' ἔγώ τὰ δυὸ τ' ἀχώριστα
σάρκα καὶ ψυχή.» (87)

«Μιὰ εἰν' φύση δσσα ὄντοματα.»

(186)

Τὴν ἀλήθεια θὰ τὴ βρεῖς, ἀνθρωπε:
«Στὸ ταίριασμα
τῆς καρδιᾶς καὶ τοῦ νοῦ σου
μὲ τὰ πάντα τῆς ζωῆς»,

τανε ρέφωσιωμένος στὸ τραγούδι του, καὶ μοναχά ἀπ' αὐτὸ
ἀντλοῦσε τὴν χαρά.

Εἶχα τὸ εὔτύχημα νὰ γνωρίσω καὶ προσωπικὰ τὸν Λάμ,
προ Πορφύρα: Τὸν πάντα λιγομήλητο καὶ σκεφτικὸ ἐκεῖνο
ἄνθρωπο, ποὺ δρες ὁκόκληρες ἀπόμενε δοσμένος στὸν ἑαυτό
του, σὰν νάγνοούσε πώς ὑπάρχει κόσμος γύρω του.

Τὸν γνώρισα γιὰ πρώτη φορά σὲ μιὰ ταβέρνα. Σπάνια
ἀνέβαινε στὴν Ἀθήνα. Προτιμοῦσε νὰ περνάει τὶς περισσότε-
ρες δρες τῆς ζωῆς του στὸν Πειραιᾶ, ὅπου καὶ κατοικοῦσε.
Ν' ἀποτραβιέται μόνος—ἡ μὲ καμμιὰ παρέα—σὲ μιὰ γωνιά,
στὸ πλάι τῶν θαλασσινῶν, ἀντίκρυ ἀπὸ τὴ θάλασσα—τὴ με-
γάλη του ἔρωμένη. Στὸν ἀπλοϊκὸ κόσμο τῶν ψαράδων, τῶν
μασουνέρηδων καὶ τῶν βαρκάρηδων, εὕρισκε τὴν ἀγνὴ φιλία,
τὴν ἀπλὴ καὶ ἀνοιχτόκαρδη συντροφιά. «Ἐπινε μαζί τους τὸ
κρασί του, ἀκουγε νὰ τοῦ διηγοῦνται θαλασσινὲς ἴστοριες καὶ
περιπέτειες, ἔσμιγε τὸν καημό του μὲ τοὺς δικούς τους καη-
μούς, καὶ ἔμιλθε νὰ σκεφτάει μέσα του ἡ λαϊκὴ ψυχὴ.

«Ἔχουνε κάθε λόγο νὰ τὸν ἀγαποῦν καὶ νὰ τὸν θυμοῦν-
ται οἱ φιλολογικοὶ κύκλοι, προπαντὸς τοῦ Πειραιᾶ. Γύρω ἀπ'
αὐτὸν μαζεύονταν καὶ νέοι καὶ παλιοί, ζούσαν μαζί του ἀ-
ληθινὰ ποιητικὲς στιγμές, καὶ ἡ στοργή του τοὺς ἔδινε τὴν

στὴν Ἀθήνα δταν ἀνέβαινε, σύχναζε γιὰ κάμποσο καιρὸ
στὴ φιλολογικὴ ταβέρνα, ὅπου περνοῦσε τὰ βράδια του διη-
γηματογράφος Δημοσθένης Βουτυρᾶς μὲ τὸν κύκλο του. «Ἐμε-
χάριστος στὴ συναναστροφή του, ὅπως συνήθως. «Υστερα, τὸν
συντροφεύαμε ὡς τὸ σταθμὸ τοῦ Ἡλεκτρικοῦ, γιὰ νὰ κατέβει
στὸν Πειραιᾶς μὲ τὸ τελευταῖο τραίνο. «Οταν ἔφευγε, ἦτανε
σὰ νὰ ἄδειαζε ξαφνικά γιὰ μιὰ στιγμὴ ἡ ζωὴ μας. Τόσο πολὺ¹
σὰ σκιὰ ἀνάμεσά μας....

Θ' ΑΠΟΚΗΡΥΞΟΥΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΑΛΑΜΑ;

ΣΤΟ ΙΔΙΟ ὀδιέξιδο ποὺ βρέθηκε ἡ κίτρινη ἀντίδραση
στὴν Ἐλλάδα—μετὰ τὴ δημοσίευση τῆς βαθηστόχαστης δια-
λεκτικῆς μελέτης τοῦ Νίκου Ζαχαριάδη, ἀρχηγοῦ τοῦ Κομμου-
νιστικοῦ Κόμματος τῆς Ἐλλάδας γιὰ τὸν «ἀληθινὸ Παλαμα»
—θὰ βρεθεῖ ἀσφαλῶς κ' ἡ Κυπριώτικη ἀντίδραση: ἡ φάρα τῶν

πατριδοκαπήλων, τῶν θρησκοκαπήλων, τῶν ψευτοεθνικῶν,
τῶν κοτζαμπάσηδων, τῶν τενεκέδων τῆς ἀνόητης καὶ προ-
δοτικῆς πολιτικῆς, τῶν στυλοβατῶν καὶ τῶν ὀφεγάνων τοῦ
«πνευμάτικοῦ εύνουχισμοῦ» μὲς τὰ σχολεῖα μας, τῶν
μαύρων κορακιών, ποὺ πίσω ἀπὸ τὸ ράσο κρύβουνε τὴν
οἰκτρότερη ἀρτηριοτελήρωση καὶ ἥθικὴ ἀπογύμνωση—ἡ φάρα
δηλαδὴ τῶν ἀντιπάλων μας. Κ'είναι τὸ ἀδιέξιδο μεγάλο.
«Ολοὶ τους γιὰ τὸν Παλαμᾶ εἶχαν ἀλλιώτικη ἰδέα. Καὶ τὸν
ἀνακηρύξανε μεγάλο—ώς τὸν μεγαλύτερο Νεοέλληνα ποιητή.
«Εκαναν, μάλιστα, καὶ φιλολογικὰ μνημόσυνα γι' αὐτόν.
Πῶς γελαστήκανε οἱ καημένοι! Καὶ τὶ θὰ κάνουν τώρα, ποὺ
δηλαμᾶς περνᾶ, μὲ τὴ μελέτη τοῦ Νίκου Ζαχαριάδη,
στὸ δικό μας στρατόπεδο—ὅπου καὶ ἦτανε πάντα στὴν
πραγματικότητα δηλαμᾶς γιατὶ ἦταν φωτισμένο μυαλό
κ' ἐλεύθερο πνεῦμα—τραγουδιστής τοῦ νέου κόσμου ποὺ
ἕρχεται νὰ σαρώσει τὸν παλιό;

«Ο, τι τοὺς ἀπομένει, εἶναι νὰ τὸν ἀποκηρύξουνε κι' αὐ-
τὸν καὶ... νὰ τὸν ἀφορίσουν! Μὰ δὲν θὰ γίνουνε γελοῖοι; »Ω!
Τὸ ἀπέδειξαν πολλὲς φορές, ὅτι τοὺς λείπει «ἡ αἴσθηση τοῦ
γελοίου!»

ΝΕΟΙ ΧΑΜΑΙΛΕΟΝΤΙΣΜΟΙ!

ΜΕΓΑΛΗ ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗ «πνεύματος», λοιπόν, ἔχει
ό τρομερὸς κι' ἀνεκδιήγητος «Πυρσός». Καὶ εἰρωνεύεται, γρά-
φοντας πὼς ἦτανε παράλειψη νὰ μὴ λογαριασθοῦν μεταξὺ τῶν
Ρώσσων ἀντιπροσώπων κ' οἱ Κύπριοι Πλουτῆς Σέρβας καὶ
Α. Ζιαρτίδης, ὡστε δὲ ἀριθμός τῶν Σοβιετικῶν ἀντιπροσώπων
ν' ἀνέλθει ἀπὸ 37 σὲ 39. «Ἀπορῶ καὶ ἔξισταμαι», ποὺ τὴ
βρῆκε δὲ ἐκδότης ἡ δυνατάχτης τοῦ «Πυρσοῦ» τόση ἔξυπνάδα!
Μὰ δὲν ἀποροῦμε διόλου, ἀσφαλῶς, γιατὶ δὲ Ζιαρτίδης μας μί-
λησε στὸ Συνέδριο τόσο περιεκτικά, τόσο φιλελεύθερα, σὰ γνή-
σιος ἀντιφασίστας καὶ σὰ γνήσιος διερμηνευτής τῶν ἀντιφασι-
στικῶν αἰσθημάτων τοῦ ἔργαζομένου Κυπριακοῦ λαοῦ, ποὺ
καθοδηγεῖται ἀπὸ τὸ «Ἀνορθωτικό μας Κόμμα».

Δὲν ἀποροῦμε, ἐπίσης, γιατὶ δὲ Ζιαρτίδης μας ἀφιέρωσε
ἔνα μεγάλο μέρος τῆς ἐμπνευσμένης ὁμιλίας του στὴν Ἐλλάδα
μας καὶ στὸν ἀναλλοίωτο ἔθνικό πόθῳ τῆς Ἐλληνικῆς Κύπρου:
τὴν «Ἐνωση μὲ τὴν Ἐλλάδα. Ούτε ἀποροῦμε γιατὶ» ἔχει κάνει
τόση αἴσθηση ἡ ὁμιλία του στὸ Διεθνὲς Συνέδριο καὶ στὴν
Ἀγγλικὴ Κοινὴ Γνώμη, γιατὶ ἀσφαλῶς ἔκει ποὺ εἶναι σήμερα,
δὲν εύδοκιμον οἱ πολιτικοὶ «χαμαιλέοντες» Κυπριακοῦ τύπου.
Δὲν ἀποροῦμε, ἀκόμα, γιατὶ δὲ Πλουτῆς μας —δὲ Γ. Γραμμα-
τέας τοῦ ΑΚΕΛ— σὲ δηλώσεις του στὸν Ἀγγλικὸ τύπο
ἔτονισε, «ὅτι δὲ τελικὸς καὶ ἀναλλοίωτος πόθος τοῦ Κυπρια-

κοῦ Λαοῦ εἶναι ἡ "Ενωσίς του μετά τῆς Ἑλλάδος καὶ ὅτι τὸ δικαίωμα τῆς αὐτοδιαθέσεως πρέπει νὰ ἐπεκταθῇ καὶ διὰ τὴν Κύπρον". Καὶ δὲν ἀποροῦμε, γιατὶ ξαίρουμε πολὺ καλά —ὅπως τὸ ξαίρει κι' ὅλος ὁ κόσμος— ὅτι τὴν γνήσια ἔθνική πολιτική τὴν ἀκολουθεῖ τὸ Ἀνορθωτικό μας Κόμμα, διεκδικῶντας τὴν ἐκπλήρωση τῶν ἔθνικῶν μας πόθων μὲ μαχητικότητα, μὲ πλήρη συναίσθηση τοῦ περιεχομένου καὶ τῆς σημασίας τοῦ ἔθνικοπελευθερωτικοῦ ἀγώνα μας, καὶ μὲ ἀνώτερότητα πνεύματος, ποὺ φθάνει ώς τὸ σημεῖο —καὶ σήμερα ὀκόμη— παρ' ὅλες τὶς μανούθρες, τοὺς τορπιλλισμούς καὶ τὴν στραφοδικία τῶν ἀντιπάλων—νὰ ἐπιμένει στὴν πραγματοποίηση τῆς «ἔθνικῆς ἐνότητας».

Καί, φυσικά, δὲν ἀποροῦμε γιατὶ οἱ «Τάϊμς» καὶ ἄλλες Ἀγγλικές ἑφημερίδες ἔδωσαν τόση σημασία καὶ προσοχὴ στὶς δηλώσεις τοῦ Πλουτῆ Σέρβα. Τὸ ἐπαναλαμβάνουμε: Εἰναι φανερό, πῶς ἔκει πέρα, στὸ ψυχρὸ κλῖμα τῆς βορεινῆς Εύρωπης, δὲν ἀνατρέφονται καὶ δὲν εύδοκιμοῦν πολιτικοὶ «χαμηλέοντες» Κυπριακοῦ τύπου.

«ΤΟ ΤΡΑΓΙΚΟ ΤΕΛΟΣ ΕΝΟΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗ»

Μπρός στὴν ἀγάπη τῆς γυναικας τὶ θέση ἔχει ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν Τέχνην; Αὐτὸ τὸ ἐρωτῆμα θέτει «Τὸ τραγικὸ τέλος ένος καλλιτέχνη», τὸ πολιτισμένο φίλμ, ποὺ προβάλλεται στὸ Θέατρο Παπαδοπούλου τὴν Κυριακή, 1 τοῦ Μάρτη. Στοὺς ἀληθινοὺς καλλιτέχνες δὲν ὑπάρχει ἔρωτας ἀνώτερος ἀπὸ τὸ πάθος τῆς Τέχνης. Αὐτὸ ἀποδείχνει ὁ ἥρωας τοῦ ἔργου, ποὺ ἐγκαταλείπει τὰ πάντα γιὰ ν' ἀφοσιωθεῖ στὴ ζωγραφική, ταξιδεύοντας σ' ἔνα πρωτόγονο περιβάλλον, δουσ συναντᾶ ἀγνότερο καὶ ἀληθινότερο τὸν ψυχικὸ πολιτισμὸ στὴν αὐταπάρνηση μιᾶς θιαγενοῦν. Πρωταγωνιστοῦν: Τζάρτζ Βάντερς, Χέρμπερτ Μάρσιαλ, "Ερικ Μπλόρ.

«ROMANTZO ΣΤΗ ΧΑΒΑΝΑ»

Τὰ πλούσια τεχνικά μέσα ποὺ διαθέτει ὁ Κινηματογράφος τοῦ ἐπιτρέπουν νὰ συγκεντρώνει, νὰ συνδυάζει καὶ νὰ ἐναρμονίζει δλους τούς κλάδους τῆς Τέχνης. Αὐτό, ἀκριβῶς, διαπιστώνεται καὶ στὸ νέο ἔργο—τὸ «Ρομάντζο στὴ Χαβάνα»—ποὺ προβάλλεται τὴν Κυριακή, 11 τοῦ Μάρτη, στὸ «Μαγικὸ Παλάτι». Πρόζα, μουσική, χορός, εἰκόνες ἀπαρτίζουν ἔνα γοητευτικὸ ἀρμονικὸ σύνολο καὶ μεταδίδουνε βαθιά καλλιτεχνικὴ σιγκίνηση. Τὸ φίλμ αὐτὸ ἐκτυλίσεται στὴν ἔξωτικὴ Χαβάνα, δουσ ἀνάμεσα σὲ γραφικὰ τοπία ἀντηχοῦνε θεσπεσίες μελωδίες καὶ ξετυλίγονται ἀρκετὲς εἰδυλλιακὲς σκηνές. Πρωταγωνιστοῦν: ὁ "Άλλαν Πόουνς, ή Τζέιν Φρέιζυ κ. ἄ.

ΣΤΟ «ΜΑΓΙΚΟ ΠΑΛΑΤΙ» ὁ «ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ» ἀνεβάζει τὴν ΤΕΤΑΡΤΗ, 14 τοῦ ΜΑΡΤΗ:

«ΤΟ ΦΙΝΤΑΝΑΚΙ»

Τὸ ἀθάνατο ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΑΙ ΗΘΟΓΡΑΦΙΚΟ δράμα τοῦ Π.

K. A. Δραματικό
Καλλυ. Π. Γυαν.
Σ. Λαζ.

